Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
NICOLAS EMILIOU
prednesené 18. júna 2024 [1]

Vec C-144/23

KUBERA, trgovanje s hrano in pijačo, d.o.o.
proti
Republika Slovenija

[návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Vrhovno sodišče (Najvyšší súd, Slovinsko)]

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Článok 267 tretí odsek ZFEÚ – Povinnosť vnútroštátnych súdov alebo súdov posledného stupňa podať návrh na začatie prejudiciálneho konania – Výnimky z tejto povinnosti – Judikatúra CILFIT – Mechanizmus filtrovania – Najvyšší súd členského štátu – Povolenie podať opravný prostriedok – Rozhodnutie o zamietnutí žiadosti o povolenie podať opravný prostriedok – Článok 47 Charty – Právo na spravodlivý proces – Odôvodnenie“

I. Úvod

1. Ťažkosti, s ktorými sa stretávajú súdne orgány na vnútroštátnej aj medzinárodnej úrovni pri efektívnom spravovaní svojej agendy z dôvodu veľkého počtu sporov, ktoré prejednávajú, určite nie sú ničím novým. Zo zrejmých dôvodov tento problém vždy viac pociťovali súdy nachádzajúce sa na vrchole súdneho systému, ktorým je vo všeobecnosti priznaná úloha zabezpečiť súdržnosť a presnosť judikatúry. [2]

2. Riziká, ktoré môže spôsobiť preťaženie, sú jasné a stačí ich zmieniť iba stručne: veľké prieťahy pri vybavovaní vecí, nižšia kvalita súdnych rozhodnutí, dlhšia právna neistota, vyššie náklady na súdne spory pre zúčastnené osoby a nepriamo pre spoločnosť ako celok.

3. Jedným z mechanizmov, ktoré sa tradične používajú na to, aby najvyššie súdy mohli udržiavať kontrolu nad svojou agendou, a tým obmedziť vyššie uvedené riziká, je dať im možnosť vybrať si vo väčšej či menšej miere veci (alebo v niektorých systémoch aj právne otázky), ktoré chcú prejednať a rozhodnúť. [3] Z rešerše, ktorú vypracovalo riaditeľstvo Súdneho dvora Európskej únie pre výskum a dokumentáciu v apríli 2013, vyplynulo, že v posledných desaťročiach dochádza v členských štátoch Európskej únie k určitému trendu zaviesť *mechanizmy filtrovania* opravných

[1] Jazyk prednesu: angličtina.

[2] Pozri napríklad NORKUS, R.: Introductory report – The Filtering of Appeals to the Supreme Courts. In: *Network of the President of the Supreme Judicial Courts of the European Union*, Dublin, 2015, s. 2, ktorý odkazuje na príklad pochádzajúci zo 16. storočia.

[3] Jedným z najznámejších takýchto mechanizmov je mechanizmus založený na súdnom príkaze *certiorari* v prípade opravných prostriedkov na Najvyšší súd Spojených štátov (zavedené zákonom o súdnictve z roku 1891).

prostriedkov pred najvyššími súdmi. V skutočnosti vo viacerých členských štátoch v súčasnosti existujú určité formy mechanizmov filtrovania.[4] Okrem toho bol v roku 2019 zmenený Štatút Súdneho dvora Európskej únie (ďalej len „Štatút“)[5] s cieľom zaviesť mechanizmus filtrovania opravných prostriedkov týkajúcich sa rozhodnutí určitých orgánov a inštitúcií Únie.[6]

4. Z tejto rešerše však tiež vyplýva, že v niektorých členských štátoch sa zavedenie podobných mechanizmov považovalo za problematické (alebo bolo od začiatku zamietané), pretože hoci tieto mechanizmy môžu pomôcť vnútroštátnym súdom efektívnejšie spravovať ich agendu, majú tiež za následok obmedzenie prístupu niektorých účastníkov súdnych sporov k súdu. To teda môže vytvoriť určité napätie vo vzťahu k právu na účinný súdny prostriedok nápravy, ako je uznané príslušnými vnútroštátnymi právnymi predpismi, článkom 6 Európskeho dohovoru o ľudských právach (ďalej len „EDĽP“), a – v neposlednom rade – článkom 47 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „Charta“).

5. Prejednávaná vec v tejto súvislosti zdôrazňuje pomerne špecifický aspekt. Súdnemu dvoru sa totiž kladie otázka, či a prípadne za akých podmienok by existencia mechanizmov filtrovania na vnútroštátnej úrovni mohla byť zosúladená s *povinnosťou*, ktorú majú vnútroštátne súdy rozhodujúce v poslednom stupni podľa článku 267 tretieho odseku ZFEÚ, obrátiť sa na Súdny dvor s návrhom na začatie prejudiciálneho konania v prípade, že v rámci konania, ktoré pred nimi prebieha, je položená otázka týkajúca sa výkladu práva Únie.

II. Vnútroštátne právo

6. Ustanovenie § 367 ods. 1 Zakon o pravdnem postopku (Občiansky súdny poriadok; ďalej len „ZPP“)[7], ktorý je uplatniteľný na správne spory podľa § 22 ods. 1 Zakon o upravnem sporu (zákon o správnom konaní)[8], v znení uplatniteľnom vo veci samej, znie:

„Účastníci konania môžu podať opravný prostriedok proti právoplatného rozsudku vydanému v druhom stupni do 15 dní od oznámenia rozhodnutia Najvyššieho súdu o povolení opravného prostriedku.“

7. Podľa § 367a ZPP platí:

„1. Súd povolí opravný prostriedok, ak možno očakávať, že v rozhodnutí Najvyššieho súdu sa rozhodne o právnej otázke, ktorá je významná pre zabezpečenie právnej istoty, jednotné uplatňovania práva alebo vývoj práva prostredníctvom judikatúry. Súd povolí opravný prostriedok najmä v týchto prípadoch:

– ak ide o právnu otázku, v súvislosti s ktorou sa rozhodnutie súdu druhého stupňa odchyľuje od judikatúry Najvyššieho súdu, alebo

[4] Rešerš 13/006.

[5] Pozri článok 58a Štatútu, zmenený nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ, Euratom) 2019/629 zo 17. apríla 2019, ktorým sa mení Protokol č. 3 o štatúte Súdneho dvora Európskej únie (Ú. v. EÚ L 111, 2019, s. 1). Pre úplnosť dodávam, že v apríli 2024 sa prijatím nového nariadenia normotvorcom Únie, ktorým sa mení Štatút, rozšírila pôsobnosti tohto ustanovenia v súlade s návrhom, ktorý v tomto zmysle predložil Súdny dvor Európskej únie v decembri 2022.

[6] V podstate je podľa tohto mechanizmu neprípustné, aby opravné prostriedky podané vo veciach, ktoré už boli predmetom dvojitého preskúmania, najprv nezávislým odvolacím senátom a následne Všeobecným súdom, boli prejednané Súdnym dvorom, ak sa nepreukáže, že nastoľujú dôležitú otázku, pokiaľ ide o jednotu, vnútorný súlad alebo vývoj práva Únie.

[7] *Uradni list RS*, č. 73/07.

[8] *Uradni list RS*, č. 105/06.

– ak ide o právnu otázku, vo vzťahu ku ktorej neexistuje judikatúra Najvyššieho súdu, najmä ak judikatúra vyšších súdov nie je jednotná, alebo

– ak ide o právnu otázku, vo vzťahu ku ktorej nie je judikatúra Najvyššieho súdu jednotná.

2. Najvyšší súd rozhodne o povolení opravného prostriedku na základe žiadosti o povolenie opravného prostriedku jedného z účastníkov konania.“

8. Ustanovenie § 367b ZPP stanovuje:

„1. Žiadosť o povolenie opravného prostriedku musí podať účastník konania v lehote 30 dní odo dňa doručenia právoplatného rozsudku druhostupňového súdu.

2. Žiadosť o povolenie opravného prostriedku sa podáva na Najvyšší súd.

…

4. V žiadosti o povolenie opravného prostriedku musí účastník konania presne a konkrétne uviesť spornú právnu otázku a právnu normu, ktorej porušenie uvádza, okolnosti preukazujúce význam otázky, ako aj stručné vysvetlenie dôvodov, pre ktoré druhostupňový súd v danej veci rozhodol protiprávne; musí presne a konkrétne opísať údajné procesné nezrovnalosti a rovnako preukázať existenciu judikatúry Najvyššieho súdu, od ktorej sa rozhodnutie odchýlilo, alebo nejednotnosť judikatúry.“

9. Ustanovenie § 367c ZPP stanovuje:

„1. O žiadosti na povolenie opravného prostriedku rozhoduje uznesením senát Najvyššieho súdu zložený z troch sudcov.

2. Na odôvodnenie rozhodnutia o zamietnutí žiadosti o povolenie podať opravný prostriedok stačí, aby súd vo všeobecnosti uviedol, že podmienky stanovené v § 367a tohto zákona nie sú splnené.

3. V uznesení o povolení podať opravný prostriedok súd uvedie, v ktorej časti alebo v akých osobitných právnych otázkach sa opravný prostriedok povoľuje.

4. Proti rozhodnutiu o povolení alebo zamietnutí opravného prostriedku nie je možné podať opravný prostriedok.“

10. Ustanovenie § 370 ZPP uvádza:

„1. Opravný prostriedok možno podať z dôvodu podstatného porušenia ustanovení upravujúcich konanie na súde prvého stupňa, ktorého sa účastník konania dovolával pred súdom druhého stupňa, z dôvodu podstatného porušenia ustanovení upravujúcich konanie pred súdom druhého stupňa alebo z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia.

2. Žiadosť o súdne preskúmanie sa nesmie zakladať na nesprávnom alebo neúplnom zistení skutkového stavu.“

11. Ustanovenie § 371 ZPP znie:

„Súd preskúmavajúci opravný prostriedok preskúma napadnutý rozsudok len v rozsahu a vo vzťahu ku konkrétnym právnym otázkam, v súvislosti s ktorými bol povolený opravný prostriedok.“

III. Skutkový stav, konanie vo veci samej a prejudiciálne otázky

12. Spoločnosť KUBERA, trgovanje s hrano in pijačo d. o. o. (ďalej len „Kubera“), žalobkyňa vo veci samej, kúpila v Turecku plechovky s nápojmi Red Bull vyrobenými v Rakúsku a prepravila ich loďou do prístavu Koper (Slovinsko), kde sa začalo colné konanie.

13. Finančna uprava Republike Slovenije (Daňová správa Slovinskej republiky) vydala 15. septembra 2021 stanovisko, ktorým na základe podozrenia z porušenia práva duševného vlastníctva podľa článku 17 nariadenia (EÚ) č. 608/2013 [9], pozastavila colné konanie a zaistila tovar. Následne vydal tento orgán verejnej moci dve rozhodnutia z 5. októbra 2021, ktorými rozhodol o zaistení tovaru spoločnosti Kubera až do rozhodnutia o spore, ktorý na ochranu práv duševného vlastníctva podala spoločnosť Red Bull, GmbH (Rakúsko), držiteľka práv.

14. Proti týmto rozhodnutiam podala Kubera dve správne sťažnosti, ktoré boli zamietnuté. Následne Kubera podala proti týmto rozhodnutiam dve žaloby, ktoré Upravno sodišče (Správny súd, Slovinsko) zamietol najmä na základe článku 1 nariadenia č. 608/2013.

15. V odpovedi na tieto rozhodnutia Upravno sodišče (Správny súd) podala Kubera dve žiadosti o povolenie podať opravný prostriedok na Vrhovno sodišče (Najvyšší súd, Slovinsko), pričom ako relevantnú právnu otázku uviedla výklad článku 1 ods. 5 nariadenia č. 608/2013 v spojení s odôvodnením 6 tohto nariadenia. V týchto žiadostiach Kubera tiež požiadala Vrhovno sodišče (Najvyšší súd), aby v prípade, že by sa nariadenie č. 608/2013 nevykladalo v zmysle, ktorý navrhuje, prerušil konanie a položil Súdnemu dvoru prejudiciálnu otázku. V tejto súvislosti Kubera tvrdila, že otázka položená v prejednávanej veci nebola riešená v judikatúre Únie ani vo vnútroštátnej judikatúre, a to napriek jej významu jasne vymedziť právomoci colných orgánov.

16. Vo veci samej Vrhovno sodišče (Najvyšší súd) zastáva názor, že ustanovenia ZPP (ďalej len „predmetná vnútroštátna právna úprava“) neumožňujú vyhovieť žiadosti o povolenie podať opravný prostriedok z dôvodu, že podmienky stanovené uvedeným zákonom na tento účel nie sú splnené. Tento súd si však kladie otázku, či je pri rozhodovaní o žiadosti o povolenie podať opravný prostriedok povinný vykonať aj vecné posúdenie žiadosti účastníka konania o podanie návrhu na začatie prejudiciálneho konania na Súdny dvor v súlade s požiadavkami stanovenými v článku 267 ZFEÚ, ako aj otázku, či Najvyšší súd je podľa článku 47 Charty povinný odôvodniť toto posúdenie v uznesení o zamietnutí žiadosti o povolenie podať opravný prostriedok, ak zistí, že nie sú splnené podmienky na položenie požadovanej prejudiciálnej otázky.

[9] Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 608/2013 z 12. júna 2013 o presadzovaní práv duševného vlastníctva colnými orgánmi a zrušení nariadenia Rady (ES) č. 1383/2003 (Ú. v. EÚ L 181, 2013, s. 15).

17. Za týchto okolností Vrhovno sodišče (Najvyšší súd) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Bráni článok 267 tretí odsek ZFEÚ uplatneniu ustanovenia [Občianskeho súdneho poriadku], podľa ktorého Vrhovno sodišče [Najvyšší súd] v konaní o povolení podať opravný prostriedok… neskúma, či zo žiadosti účastníka konania o podanie návrhu na začatie prejudiciálneho konania na Súdny dvor Európskej únie vyplýva povinnosť Vrhovno sodišče [Najvyšší súd] podať na Súdny dvor návrh na začatie prejudiciálneho konania?

Ak je odpoveď na prvú otázku kladná:

2. Má sa článok 47 Charty, týkajúci sa povinnosti odôvodniť súdne rozhodnutia, vykladať v tom zmysle, že procesné rozhodnutie, ktorým sa zamieta žiadosť účastníka konania o povolenie podať opravný prostriedok… v súlade s ustanoveniami Občianskeho súdneho poriadku, je ‚súdnym rozhodnutím', v ktorom musia byť uvedené dôvody, pre ktoré nemožno v danom prípade prijať žiadosť účastníka konania o podanie návrhu na začatie prejudiciálneho konania na Súdny dvor Európskej únie?"

18. Písomné pripomienky predložili Kubera, slovinská vláda a Európska komisia. Nemecká, lotyšská, holandská, slovinská a fínska vláda, ako aj Komisia tiež predniesli ústne pripomienky na pojednávaní, ktoré sa konalo 6. marca 2024.

IV. Analýza

A. O prvej otázke

19. Svojou prvou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či článok 267 tretí odsek ZFEÚ bráni vnútroštátnemu ustanoveniu alebo postupu, podľa ktorých v rámci konania o povolení podať opravný prostriedok vnútroštátny súd rozhodujúci v poslednom stupni nie je povinný preskúmať, či má povinnosť obrátiť sa na Súdny dvor s jednou alebo viacerými návrhmi na začatie prejudiciálneho konania bez ohľadu na návrh účastníka konania v tomto zmysle.

20. Aby bolo jasné, problémy nastolené touto otázkou sa týkajú len otázok *výkladu* práva Únie,[10] ktoré boli položené pred vnútroštátnym súdom rozhodujúcim v poslednom stupni, kde sa uplatňuje mechanizmus filtrovania, ktorý danému súdu dáva určitú *mieru voľnej úvahy* pri výbere vecí, ktoré sa budú prejednávať a rozhodovať.

21. V rámci tohto konania boli Súdnemu dvoru v podstate predložené dve stanoviská. S určitým zjednodušením ide o tieto stanoviská.

22. Na jednej strane lotyšská, holandská, slovinská a fínska vláda – aj keď s určitými odchýlkami vo svojich príslušných stanoviskách – navrhujú na prvú položenú prejudiciálnu otázku odpovedať záporne. Domnievajú sa, že ak vnútroštátny súd rozhodujúci v poslednom stupni vzhľadom na kritériá stanovené vnútroštátnym právom rozhodne, že nepovolí opravný prostriedok, nejde

[10] V týchto návrhoch sa nebudem zaoberať odkazmi týkajúcimi sa *platnosti* aktov Únie, keďže táto otázka je v prejednávanej veci irelevantná. Stačí pripomenúť, že z ustálenej judikatúry vyplýva, že vnútroštátne súdy – vrátane súdov, ktoré nie sú súdmi posledného stupňa – nedisponujú žiadnou mierou voľnej úvahy v prípade, že majú pochybnosti o platnosti aktu Únie. Vnútroštátne súdy nemajú právomoc sami vyhlásiť akty inštitúcií Únie za neplatné, a preto sú povinné obrátiť sa na Súdny dvor podľa článku 267 ZFEÚ. Pozri najmä rozsudok z 22. októbra 1987, Foto-Frost (314/85, EU:C:1987:452, bod 20).

o otázku týkajúcu sa práva Únie. Predmetný súd totiž neskúma vecné tvrdenia predložené odvolateľom a obmedzuje sa na zamietnutie opravného prostriedku z procesných dôvodov. Za týchto okolností nemôže vzniknúť povinnosť podať návrh na začatie prejudiciálneho konania. Preto s výhradou dodržania zásad ekvivalencie a efektivity sú mechanizmy filtrovania, o aké ide vo veci samej, podľa týchto vlád samy osebe zlučiteľné s právom Únie. V tejto súvislosti sa odvolávajú najmä na rozsudok Súdneho dvora vo veci Aquino [11].

23. Na druhej strane Kubera, nemecká vláda a Komisia navrhujú odpovedať na položenú otázku kladne. Zastávajú názor, že také mechanizmy filtrovania, o aké ide vo veci samej, nie sú zlučiteľné s právom Únie, pokiaľ vnútroštátny súd v určitom štádiu konania (v priebehu predbežnej fázy alebo následnej fázy) neskúma otázku, či mu v nadväznosti na žiadosť účastníka konania, aby podal návrh na začatie prejudiciálneho konania na Súdny dvor podľa článku 267 ZFEÚ, vzniká povinnosť podať návrh na začatie prejudiciálneho konania. Ak teda bola nastolená otázka týkajúca sa práva Únie, tento súd, podľa týchto účastníkov konania, musí podať návrh na začatie prejudiciálneho konania bez ohľadu na to, či sú splnené kritériá filtrovania stanovené vnútroštátnym právom. Títo účastníci konania sa odvolávajú najmä na rozsudky Súdneho dvora vo veciach CILFIT a Consorzio [12].

24. V týchto návrhoch vysvetlím dôvody, na základe ktorých zastávam názor, že správny výklad článku 267 tretieho odseku ZFEÚ sa nachádza v určitej miere *uprostred* oboch vyššie opísaných stanovísk. Po niekoľkých úvodných poznámkach (časť 1) začnem vysvetlením, prečo sa nemôžem úplne stotožniť so stanoviskami lotyšskej, holandskej, slovinskej a fínskej vlády, ktoré podľa môjho názoru navrhujú dosť široký výklad tohto ustanovenia (časť 2). Následne spresním, prečo je výklad predmetného ustanovenia navrhovaný spoločnosťou Kubera, nemeckou vládou a Komisiou v zásade správny, ale príliš prísny (časť 3). Na základe vyššie uvedeného napokon navrhnem Súdnemu dvoru odpoveď na prvú položenú otázku (časť 4).

1. Úvodné poznámky: Právo Únie je vo vzťahu k mechanizmom filtrovania neutrálne

25. Ako sa uvádza v úvode týchto návrhov, medzi právnikmi a tvorcami politík prebieha živá diskusia o možnosti existencie mechanizmov umožňujúcich najvyšším súdom filtrovať opravné prostriedky, ktoré im boli predložené. Ide však o prvok, ktorý v tomto prvom štádiu nie je bezprostredne relevantný pre prejednávanú vec, keďže právo Únie môže byť v tomto ohľade iba „neutrálne“.

26. Podľa ustálenej judikatúry organizácia súdnictva v členských štátoch, vrátane zriadenia, zloženia a fungovania ústavného súdu, patrí do právomoci týchto štátov. Pri výkone tejto právomoci sú členské štáty povinné dodržiavať povinnosti, ktoré im vyplývajú z práva Únie. [13]

27. Okrem toho, ako vyplýva z článku 4 ods. 2 ZEÚ, Európska únia rešpektuje národnú identitu členských štátov, obsiahnutú v ich základných politických a ústavných systémoch, takže tieto štáty majú širokú mieru voľnej úvahy v tom, akú štruktúru má ich súdny systém. [14]

[11] Rozsudok z 15. marca 2017 (C-3/16, EU:C:2017:209, ďalej len „Aquino“).

[12] Rozsudky zo 6. októbra 1982, Cilfit a i. (283/81, EU:C:1982:335) (ďalej len „CILFIT“), a zo 6. októbra 2021, Consorzio Italian Management a Catania Multiservizi (C-561/19, EU:C:2021:799, ďalej len „Consorzio“).

[13] Pozri v tomto zmysle rozsudky z 22. februára 2022, RS (Účinok rozhodnutí Ústavného súdu) (C-430/21, EU:C:2022:99, bod 38), a z 5. júna 2023, Komisia/Poľsko (Nezávislosť a súkromný život sudcov) (C-204/21, EU:C:2023:442, bod 63).

[14] Pozri v tomto zmysle rozsudok z 5. júna 2023, Komisia/Poľsko (Nezávislosť a súkromný život sudcov) (C-204/21, EU:C:2023:442, bod 73).

28. Okrem toho v súlade so zásadou procesnej autonómie v prípade neexistencie harmonizácie vnútroštátnych postupov prináleží vnútroštátnemu právnemu poriadku každého členského štátu, aby určil príslušné súdy a upravil procesné podmienky prostriedkov nápravy určených na zabezpečenie ochrany individuálnych práv odvodených z právneho poriadku Únie.[15] Tak to je v prípade, že tieto vnútroštátne podmienky nesmú byť menej priaznivé než pravidlá, ktoré upravujú podobné situácie podliehajúce vnútroštátnemu právu (zásada ekvivalencie) a nesmú prakticky znemožniť alebo nadmerne sťažiť výkon práv, ktoré priznáva právo Únie (zásada efektivity).[16]

29. Napokon dodávam, že Súdny dvor spresnil, že cieľom Zmlúv EÚ nie je vytvárať na vnútroštátnych súdoch iné právne prostriedky nápravy na účely zachovávania práva Únie, ako sú tie upravené vnútroštátnym právom. Inak by to bolo len v prípade, keby vyplývalo zo systému predmetného vnútroštátneho právneho poriadku, že neexistuje žiadny právny prostriedok nápravy umožňujúci, hoci aj incidenčne, zabezpečiť dodržiavanie práv, ktoré osobám podliehajúcim súdnej právomoci vyplývajú z práva Únie.[17] V dôsledku toho prináleží vnútroštátnym súdom, aby vykladali v rámci prípustných možností procesné náležitosti týkajúce sa žalôb, ktoré sú na tieto súdy podané tak, aby v čo najväčšej možnej miere umožnili zabezpečiť účinnú súdnu ochranu práv, ktoré vyplývajú z práva Únie.[18]

30. Na základe vyššie uvedeného súhlasím s vládami, ktoré zdôrazňujú široký priestor pre uváženie, ktorý členské štáty v tejto oblasti majú. Je totiž na každom členskom štáte, aby rozhodol, či je potrebné zaviesť určitý mechanizmus filtrovania, a v prípade, pokiaľ sa tak rozhodne, vybrať model, podmienky uplatnenia a jeho osobitné procesné pravidlá.

31. Ako však jasne vyplýva z už citovanej judikatúry, nič to nemení na skutočnosti, že členské štáty sú pri výkone svojej právomoci v tejto oblasti povinné dodržiavať právo Únie. V nasledujúcej časti týchto návrhov vysvetlím, prečo ma nepresvedčili tvrdenia týkajúce sa samotnej zlučiteľnosti takých mechanizmov filtrovania, o aké ide vo veci samej, s právom Únie.

2. Mechanizmy filtrovania: miera voľnej úvahy „cez zadné dvierka“

32. Ako už bolo vyššie vysvetlené, niektoré vlády stručne povedané tvrdia, že mechanizmy filtrovania sú zlučiteľné s právom Únie, pokiaľ sú splnené požiadavky ekvivalencie a efektivity. Na základe toho obzvlášť zdôrazňujú požiadavku ekvivalencie: pokiaľ sa otázky vnútroštátneho práva a práva Únie riešia rovnakým spôsobom, mechanizmus filtrovania by sa mal v zásade považovať za zlučiteľný s článkom 267 tretím odsekom ZFEÚ.

33. Východisko takejto úvahy je vo všeobecnosti správne: rovnako ako v iných záležitostiach vnútroštátneho súdneho konania je zásada procesnej autonómie v zásade hlavným východiskom. Žiadna skutočnosť v spise tiež neumožňuje spochybniť skutočnosť, ktorú slovinská vláda zdôraznila, že v jej vnútroštátnom právnom poriadku je dodržaná zásada *ekvivalencie*.[19] Chápem,

[15] Pozri napríklad rozsudok zo 14. mája 2020, Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság (C-924/19 PPU a C-925/19 PPU, EU:C:2020:367, bod 142 a citovaná judikatúra).

[16] Pozri najmä rozsudok z 15. apríla 2021, État belge (Okolnosti nasledujúce po rozhodnutí o odovzdaní) (C-194/19, EU:C:2021:270, bod 42 a citovaná judikatúra).

[17] Pozri najmä rozsudok z 13. marca 2007, Unibet (C-432/05, EU:C:2007:163, body 40 a 41, ako aj citovaná judikatúra).

[18] Tamže (bod 44).

[19] K tejto otázke sa vrátim v bodoch 117 až 120 nižšie.

že Vrhovno sodišče (Najvyšší súd), pokiaľ uplatňuje kritériá týkajúce sa povolenia na podanie opravného prostriedku stanovené vo vnútroštátnom práve, musí rovnakým spôsobom pristupovať k otázkam vnútroštátneho práva a práva Únie.

34. Je však úplne jasné, že vyššie uvedené je nevyhnutné, ale nie dostatočné na účely tejto analýzy. Podľa môjho názoru sa tieto vlády mýlia, keď takmer vôbec nevenujú pozornosť požiadavke *efektivity*, ktorá má naopak v tomto kontexte zásadný význam z dvoch hľadísk: i) ako potrebný účinok ustanovenia a ii) ako primeraná ochrana práv jednotlivcov, ktorí sú účastníkmi sporu. K tomuto názoru ma vedie viacero prvkov: taký výklad je v rozpore s povinnosťou uvedenou v tomto ustanovení (časť a), je v rozpore s ustálenou judikatúrou CILFIT (časti b a c) a všeobecnejšie nezohľadňuje povahu a účel prejudiciálneho konania (časť d). Tieto aspekty teraz preskúmam.

a) Znenie článku 267 tretieho odseku ZFEÚ

35. Podľa článku 267 druhého odseku ZFEÚ, ak sa v konaní pred vnútroštátnym súdnym orgánom položí otázka týkajúca sa výkladu ustanovení práva Únie a tento súdny orgán usúdi, že rozhodnutie o nej je nevyhnutné pre vydanie jeho rozhodnutia, „*môže* sa obrátiť na Súdny dvor Európskej únie, aby o nej rozhodol“ [20]. Tretí pododsek toho istého ustanovenia spresňuje, že „ak sa takáto otázka položí v konaní pred [súdom posledného stupňa], je tento súdny orgán *povinný* obrátiť sa na Súdny dvor Európskej únie“ [21].

36. Vzhľadom na znenie tohto ustanovenia Súdny dvor opakovane rozhodol, že článok 267 ZFEÚ poskytuje vnútroštátnym súdom *čo najširšiu možnosť* obrátiť sa na Súdny dvor, ak sa domnievajú, že prejednávaná vec, o ktorej rozhodujú, nastoľuje otázky vyžadujúce výklad ustanovení práva Únie potrebný na rozhodnutie sporu, ktorý im bol predložený. Pokiaľ však ide o súdy posledného stupňa, táto možnosť sa „s určitými výnimkami uznanými judikatúrou Súdneho dvora *mení* dokonca na *povinnosť* obrátiť sa na Súdny dvor s návrhom na začatie prejudiciálneho konania“ [22].

37. V tejto súvislosti však netreba zabúdať na to, že vnútroštátne súdy odvodzujú právomoc podať návrh na začatie prejudiciálneho konania zo Zmluvy samotnej. Práve článok 267 ZFEÚ dáva právomoc každému súdu každého členského štátu – a ak rozhoduje v poslednom stupni, ukladá im povinnosť –položiť Súdnemu dvoru prejudiciálne otázky. Uvedenú právomoc (a s tým súvisiacu povinnosť) nemožno obmedzovať vnútroštátnym právom. [23]

38. Z toho vyplýva, že vnútroštátna právna norma nemôže *brániť* vnútroštátnemu súdu, aby využil uvedenú možnosť alebo si splnil uvedenú povinnosť, ktoré sú neoddeliteľnou súčasťou systému spolupráce medzi vnútroštátnymi súdmi a Súdnym dvorom zavedeného článkom 267 ZFEÚ. Okrem toho Súdny dvor tiež rozhodol, že vnútroštátna právna norma, ktorá môže mať za následok *odrádzanie* vnútroštátneho súdu od podávania prejudiciálnych otázok Súdnemu dvoru, zasahuje do právomocí, ktoré vnútroštátnym súdom takto priznáva článok 267 ZFEÚ, a v dôsledku toho aj do účinnosti tohto systému spolupráce. [24]

[20] Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

[21] Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

[22] Pozri nedávny rozsudok z 5. júna 2023, Komisia/Poľsko (Nezávislosť a súkromný život sudcov) (C-204/21, EU:C:2023:442, body 155 a 156, ako aj citovaná judikatúra). Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

[23] Pozri v tomto zmysle návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Poiares Maduro vo veci Cartesio (C-210/06, EU:C:2008:294, body 15 a 21).

[24] Pozri v tomto zmysle nedávny rozsudok z 2. marca 2021, A.B. a i. (Vymenovanie sudcov na Najvyšší súd – Odvolanie) (C-824/18, EU:C:2021:153, body 93 a 94 a tam citovaná judikatúra).

39. Domnievam sa, že mechanizmy filtrovania, ktoré vnútroštátnym súdom vo väčšej či menšej miere umožňujú vyberať si veci, môžu v určitých prípadoch vnútroštátnym súdom brániť v podávaní návrhov na začatie prejudiciálneho konania alebo ich aspoň od toho odrádzať vždy, keď vec nespĺňa kritériá filtrovania stanovené vnútroštátnym právom.

40. Napríklad v rámci mechanizmu, o aký ide vo veci samej, vnútroštátny súd skúma podstatu otázky práva Únie položenej jedným z účastníkov konania, a teda či sú splnené podmienky uvedené v článku 267 treťom odseku ZFEÚ, *len ak* dospeje k záveru, že položené otázky sú „dôležité“. V ostatných prípadoch vnútroštátny súd ani nebude skúmať, či možno uplatniť povinnosť uvedenú v tomto ustanovení – a toto rozhodnutie je do veľkej miery výsledkom *voľby* samotného vnútroštátneho súdu. Všeobecné kritériá na pripustenie opravného prostriedku, ako je dôležitosť danej veci, totiž nevyhnutne zahŕňajú posúdenia, ktoré majú určitú mieru voľnej úvahy.

41. Iste, môže byť pravda, ako to napísal právny filozof Ronald Dworkin, že „miera voľnej úvahy, rovnako ako diera v šiške, existuje len ako otvorená oblasť vymedzená pásmom obmedzení, a teda ide o relatívny pojem“ [25]. Skutočnosť, že vnútroštátne súdy nemajú neobmedzenú mieru voľnej úvahy, keďže sú čiastočne obmedzené kritériami stanovenými vo vnútroštátnej právnej úprave, nič nemení na skutočnosti, že ani táto *relatívna miera voľnej úvahy* – rozhodovať o tom, či je položená otázka dostatočne významná – nie je Zmluvou dovolená.

42. Ako bolo vysvetlené, v článku 267 ZFEÚ sa jasne rozlišuje medzi súdmi posledného stupňa a inými súdmi. Zatiaľ čo posledné uvedené súdy majú (širokú) mieru voľnej úvahy pri podaní návrhu na začatie prejudiciálneho konania, súdy posledného stupňa nie. Vnútroštátne právo v podstate prostredníctvom mechanizmu filtrovania vracia vnútroštátnym súdom posledného stupňa mieru voľnej úvahy, ktorú sa ZFEÚ snažila vylúčiť.

43. V tejto súvislosti však bolo uvedené, že povinnosť podať návrh na začatie prejudiciálneho konania stanovená v článku 267 treťom odseku ZFEÚ sa obmedzuje na otázky, pri ktorých, ako sa uvádza v druhom odseku toho istého ustanovenia, „rozhodnutie… je nevyhnutné na vydanie… rozhodnutia [vnútroštátneho súdneho orgánu]“. Ak vnútroštátny súd nepovažuje položené otázky za dôležité, potom tento súd nepotrebuje na účely konečného rozhodnutia sporu odpoveď Súdneho dvora.

44. S týmto stanoviskom sa nestotožňujem. Podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora pojem „vydanie… rozhodnutia“ v zmysle článku 267 druhého odseku ZFEÚ „treba vykladať extenzívne, s cieľom zabrániť tomu, aby sa časť procesných otázok považovala za neprípustnú a nemohla byť predmetom výkladu zo strany Súdneho dvora. Tento pojem teda treba chápať v tom zmysle, že zahŕňa celé konanie vedúce k rozsudku vnútroštátneho súdu, aby Súdny dvor mohol uskutočniť výklad všetkých procesných ustanovení práva Únie, ktoré vnútroštátny súd musí pri vydaní svojho rozhodnutia uplatniť“ [26].

[25] DWORKIN, R.: *Taking Rights Seriously*. Harvard University Press, 1978, s. 31.

[26] Pozri napríklad rozsudok z 11. júna 2015, Fahnenbrock a i. (C-226/13, C-245/13 a C-247/13, EU:C:2015:383, bod 30 a citovaná judikatúra).

45. V dôsledku toho skutočnosť, že otázka položená jedným z účastníkov konania sa môže týkať procesnej otázky, vrátane otázky, ktorá sa má riešiť *in limine litis* predtým ako vnútroštátny súd rozhodne o podstate sporu [27] (*v prejednávanej veci* s cieľom rozhodnúť, či má byť povolený opravný prostriedok), a že rozhodnutie prijaté vnútroštátnym súdom v tejto súvislosti nemá formu „rozsudku“ alebo rozhodnutia vo veci samej, [28] nič nemení na „nevyhnutnosti“ otázky.

46. Nemožno ani tvrdiť, že rozhodnutie Súdneho dvora o otázke výkladu položenej jedným z účastníkov konania nie je potrebné, ak vnútroštátny súd posledného stupňa rozhodol, že táto otázka nie je podľa kritérií vnútroštátneho práva dostatočne dôležitá na odôvodnenie podania opravného prostriedku. Ako vysvetlím ďalej, pojem „nevyhnutnosť“ treba chápať ako schopnosť otázky na ovplyvnenie rozhodnutia vo veci samej (veľmi zjednodušene povedané: kto vyhrá, kto prehrá a prečo). Opak by znamenal, ako je uvedené v bode 41 vyššie, že by sa vnútroštátnemu súdu poskytla právomoc rozhodnúť, ktoré otázky by sa mali položiť Súdnemu dvoru podľa článku 267 ZFEÚ a ktoré nie, hoci by tieto otázky mohli byť rozhodujúce pre rozhodnutie v prejednávanej veci.

47. Výklad kritéria „nevyhnutnosti“ bol totiž rozvinutý Súdnym dvorom v jeho judikatúre CILFIT, ktorou sa teraz budem zaoberať.

b) Judikatúra CILFIT

48. Súdny dvor vo svojej judikatúre uznal existenciu troch výnimiek z povinnosti podať návrh na začatie prejudiciálneho konania stanovenej v článku 267 ZFEÚ. Tieto výnimky boli prvýkrát „kodifikované“ v známom rozsudku CILFIT: i) položená otázka je irelevantná („nevyhnutnosť“); ii) predmetné ustanovenie práva Únie už Súdny dvor vyložil *(acte éclairé*) alebo iii) jeho výklad je taký jednoznačný, že neponecháva priestor na žiadne rozumné pochybnosti (*acte clair*). [29]

49. Rozsah týchto výnimiek bol spresnený a zdokonalený v neskoršej judikatúre Súdneho dvora.

50. Pokiaľ ide o výnimku *nevyhnutnosti*, Súdny dvor opakovane rozhodol, že odôvodnením návrhu na začatie prejudiciálneho konania nie je formulovanie poradných názorov na všeobecné alebo hypotetické otázky, ale potreba efektívneho vyriešenia sporu. V rozhodnutí, ktoré má vydať vnútroštátny súd, teda musí byť možné zohľadniť odpoveď poskytnutú v prejudiciálnom konaní. [30] V dôsledku toho vnútroštátny súd rozhodujúci v poslednom stupni nie je povinný podať návrh na začatie prejudiciálneho konania, ak sa domnieva, že otázka nie je relevantná, „teda ak akákoľvek odpoveď na túto otázku nebude môcť mať nijaký vplyv na rozhodnutie sporu“ [31]. Tak to môže byť napríklad v prípade, keď spor možno vyriešiť len na základe vnútroštátneho práva, alebo ak sa uplatňované ustanovenia práva Únie týkajú vedľajšieho aspektu sporu, ktorý nie je rozhodujúci pre vyriešenie sporu. [32]

[27] Pozri napríklad rozsudok zo 16. novembra 2021, Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim a i. (C-748/19 až C-754/19, EU:C:2021:931, bod 49).

[28] Pozri najmä rozsudky z 3. júla 2019, Eurobolt (C-644/17, EU:C:2019:555, bod 32), a zo 4. septembra 2019, Salvoni (C-347/18, EU:C:2019:661, bod 46).

[29] Rozsudok CILFIT (bod 21).

[30] Pozri nedávny rozsudok z 23. novembra 2023, Commissioner-General for Refugees and Stateless Persons (Celistvosť rodiny) (C-614/22, EU:C:2023:903, body 15 a 16, ako aj citovaná judikatúra).

[31] Pozri napríklad rozsudok z 18. júla 2013, Consiglio Nazionale dei Geologi (C-136/12, EU:C:2013:489, bod 26).

[32] Vo všeobecnosti, pokiaľ ide o výnimku „nevyhnutnosť“, s ďalšími odkazmi pozri BROBERG, M., FENGER, N.: *Broberg a Fenger on Prepreliminary References to the European Court of Justice*. 3. ed. Oxford University Press, 2021, s. 208 a 209.

51. Pokiaľ ide o výnimku týkajúcu sa *acte éclairé*, Súdny dvor rozhodol, že o takúto situáciu ide jednak vtedy, ak je položená otázka vecne zhodná s otázkou, ktorá už bola predmetom prejudiciálneho rozhodnutia v podobnej veci, ako aj vtedy, ak sa v predchádzajúcich rozhodnutiach Súdneho dvora už rozhodlo o predmetnej právnej otázke bez ohľadu na povahu konania, ktoré viedlo k týmto rozhodnutiam, aj keď predmetné otázky nie sú úplne identické. [33]

52. Napokon, pokiaľ ide o výnimku týkajúcu sa *acte clair*, Súdny dvor vysvetlil, že pred prijatím záveru, že správny výklad práva Únie sa môže javiť taký jednoznačný, že nepripúšťa nijaké rozumné pochybnosti o spôsobe riešenia položenej otázky, by sa mal vnútroštátny súd posledného stupňa presvedčiť, že „táto jednoznačnosť sa bude rovnako javiť aj súdom ostatných členských štátov, ako aj Súdnemu dvoru“ [34]. Pri výklade ustanovení práva Únie by vnútroštátne súdy mali v každom prípade existenciu tejto možnosti posúdiť na základe „charakteristík práva Únie a osobitných ťažkostí spojených s jeho výkladom“ [35].

53. Súdny dvor najmä vyzval vnútroštátne súdy, aby vzali do úvahy skutočnosť, že právne predpisy Únie i) sú vypracované vo viacerých jazykoch a že všetky jazykové znenia sú rovnako záväzné, a preto by sa mali vykladať harmonicky, pretože výklad sa nemôže zakladať iba na jednej konkrétnej verzii a ii) používajú im vlastnú terminológiu a právne pojmy, ktoré nemajú nevyhnutne rovnaký význam ako zodpovedajúce pojmy, ktoré môžu existovať v práve členských štátov. Okrem toho Súdny dvor zdôraznil, že hermeneutika Únie vyžaduje, aby osoba podávajúca výklad zaradila dotknuté ustanovenie Únie do jeho kontextu a skúmala ho vo svetle príslušnej právnej úpravy Únie s ohľadom na jeho ciele a stav jeho vývoja k dátumu, keď sa má toto ustanovenie uplatniť. [36]

54. Okrem toho Súdny dvor uviedol, že skutočnosť, že samotná existencia protichodných rozhodnutí týkajúcich sa ustanovení práva Únie, vydaných ostatnými vnútroštátnymi súdmi, nemôže v tejto súvislosti sama osebe vyvolávať povinnosť podať návrh na začatie prejudiciálneho konania. Existencia protichodných prúdov judikatúry na vnútroštátnej a/alebo celoeurópskej úrovni však môže svedčiť o problémoch s výkladom, s ktorými sa často stretávajú vnútroštátne súdy v rôznych členských štátoch, čo môže následne vyžadovať, aby súd posledného stupňa podal návrh na začatie prejudiciálneho konania na Súdny dvor. [37]

55. V tejto súvislosti mi nie je jasné, ako by také mechanizmy filtrovania, o aké ide vo veci samej, mohli „zapadať“ do jednej z týchto výnimiek. Domnievam sa, že vo všetkých týchto prípadoch musí vnútroštátny súd rozhodujúci v poslednom stupni najprv preskúmať otázku práva Únie položenú účastníkom konania, aby mohol rozhodnúť, či sa uplatní niektorá z výnimiek. Rozsudok CILFIT v podstate vyžaduje, aby si vnútroštátne súdy položili otázku: je potrebné zaoberať sa položenou otázkou na účely konečného rozhodnutia sporu? Mala by sa táto otázka riešiť, pokiaľ zmysel a pôsobnosť uvádzaného ustanovenia Únie sú dostatočne jasné alebo boli dostatočne objasnené judikatúrou Súdneho dvora?

[33] Pozri rozsudok CILFIT (body 13 a 14).

[34] Pozri najmä rozsudok z 28. júla 2016, Association France Nature Environnement (C-379/15, EU:C:2016:603, bod 48).

[35] Pozri bod 17 rozsudku CILFIT.

[36] Pozri body 18 až 20 rozsudku CILFIT.

[37] Pozri napríklad rozsudky z 9. septembra 2015, Ferreira da Silva e Brito a i. (C-160/14, EU:C:2015:565, bod 45), ako aj z 9. septembra 2015, X a van Dijk (C-72/14 a C-197/14, EU:C:2015:564, bod 55).

56. V rámci takých mechanizmov, o aké ide vo veci samej, však vnútroštátny súd rozhodujúci v poslednom stupni nemusí nikdy dospieť do štádia skúmania týchto otázok. V odôvodnení totiž existuje medzikrok: overiť, či je položená otázka „dôležitá“ (alebo spĺňa ostatné kritériá filtrovania stanovené vo vnútroštátnych právnych predpisoch). V prípade zápornej odpovede nie je súd povinný overiť, či sa uplatní niektorá z výnimiek CILFIT a konanie je ukončené.

57. Niektoré vlády sa však domnievajú, že judikatúra CILFIT takému výsledku nebráni, a na tento účel sa odvolávajú na rozsudok Aquino. Týmto tvrdením sa budem zaoberať nižšie.

c) Aquino

58. V rozsudku Aquino Súdny dvor rozhodol, že súd rozhodujúci v poslednom stupni môže upustiť od predloženia prejudiciálnej otázky Súdnemu dvoru, ak sa kasačný opravný prostriedok zamietne z dôvodov *neprípustnosti*, ktoré sú vlastné konaniu pred týmto súdom. V takom prípade by totiž položená otázka týkajúce sa práva Únie nebola relevantná, keďže odpoveď na túto otázku nemôže mať nijaký vplyv na rozhodnutie sporu. [38]

59. Môže sa zdať, že tento rozsudok Súdneho dvora, ak je braný doslovne, potvrdzuje stanovisko vlád, ktoré hovorí v prospech relatívne širokého výkladu článku 267 tretieho odseku ZFEÚ. Napríklad kritériá filtrovania uvedené v predmetnej vnútroštátnej právnej úprave sú formulované na základe „prípustnosti“ opravných prostriedkov.

60. Podľa môjho názoru by však išlo o nesprávny výklad rozsudku Aquino.

61. Spor, ktorý viedol k návrhu na začatie prejudiciálneho konania vo veci Aquino, sa týkal situácie, v ktorej bola žiadosť žalobcu o začatie konania pred Súdnym dvorom podľa článku 267 ZFEÚ podaná v procesnej písomnosti, ktorá vzhľadom na to, že bola podaná oneskorene, nemohla byť zohľadnená. Okrem toho návrh žalobcu bol následne zopakovaný v rámci opravného prostriedku, ale tento opravný prostriedok nebol preskúmaný vecne (ani z hľadiska prípustnosti), keďže v súlade s relevantnými procesnými pravidlami bola u žalobcu konštatovaná existencia zákonnej domnienky späťvzatia odvolania. [39]

62. Dôvody neprípustnosti konštatované Súdnym dvorom v rozsudku Aquino boli teda formálnej povahy a v zásade bránili vnútroštátnemu súdu v tom, aby pristúpil k akémukoľvek preskúmaniu vecných tvrdení uvádzaných účastníkmi konania. Tento rozsudok Súdneho dvora vychádzal z ustálenej judikatúry, z ktorej vyplýva, že vnútroštátne pravidlá upravujúce formálne podmienky prípustnosti žalôb – ako sú pravidlá týkajúce sa lehôt, právneho zastúpenia, predbežných procesných krokov, trov konania atď. – sú vo všeobecnosti zlučiteľné s právom Únie, pokiaľ sú v súlade s vyššie uvedenými požiadavkami ekvivalencie a efektivity. [40]

63. Situácia, o ktorú išlo vo veci Aquino, bola teda odlišná od situácie v prejednávanej veci, ktorá, ako už bolo uvedené, sa týka rozhodnutia vnútroštátneho súdu založeného na vlastnom uvážení o otázke, či sa má vec rozhodnúť vzhľadom na „dôležitosť“ právnej otázky vznesenej účastníkom konania v rámci jeho návrhu na preskúmanie rozhodnutia. V dôsledku toho podľa môjho názoru

[38] Pozri najmä bod 56 rozsudku.

[39] Pozri najmä body 20, 23, 24, 27 a 54 rozsudku Aquino.

[40] Pozri najmä rozsudky z 18. marca 2010, Alassini a i. (C-317/08 až C-320/08, EU:C:2010:146, body 61 až 66); z 30. júna 2016, Toma a Biroul Executorului Judecătoresc Horațiu-Vasile Cruduleci (C-205/15, EU:C:2016:499, bod 44), a z 9. septembra 2020, Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides (Zamietnutie následnej žiadosti – Lehota na podanie opravného prostriedku) (C-651/19, EU:C:2020:681, bod 53).

existuje kvalitatívny rozdiel medzi formálnymi kritériami prípustnosti, ktoré v prípade, že nie sú dodržané, bránia dotknutému vnútroštátnemu súdu v tom, aby preskúmal otázku práva Únie položenú odvolateľom v celom rozsahu, a hmotnoprávnymi kritériami prípustnosti (ako napríklad dôležitosť veci), ktoré si naopak vyžadujú určité preskúmanie tejto otázky s cieľom určiť, či o nich chce dotknutý súd rozhodnúť.

64. V prvom prípade skutočnosť, že vnútroštátny súd nebude skúmať položenú otázku práva Únie, zvyčajne vyplýva z nedostatku náležitej pozornosti odvolateľa, ktorý nedodržal relevantné procesné pravidlá. Naproti tomu v tomto poslednom uvedenom prípade odvolateľ urobil takpovediac všetko, čo bolo v jeho silách, aby položenú otázku preskúmal vnútroštátny súd tak, aby, ak sú splnené podmienky článku 267 tretieho odseku ZFEÚ, mohla byť táto otázka predložená Súdnemu dvoru. Je na vnútroštátnom súde, aby rozhodol – na základe kritérií stanovených vnútroštátnym právom (mechanizmus filtrovania), a nie na základe kritérií založených na práve Únie (judikatúra CILFIT) – či je potrebné podať návrh na začatie prejudiciálneho konania.

65. Dodávam, že podľa môjho názoru je tiež ťažké súhlasiť s tvrdením, že ak ide o posúdenie, či vec spĺňa kritériá na povolenie opravného prostriedku, vnútroštátny súd sa môže vyhnúť akémukoľvek *vecnému* posúdeniu otázky práva Únie, ktorú položil odvolateľ.

66. Chápem, že v takejto predbežnej fáze konania má vnútroštátny súd iba identifikovať *právnu otázku*, ktorá vyplýva z danej veci, a nie na ňu nájsť *odpoveď*. Zdá sa mi však, že často by bolo ťažké určiť dôležitosť otázky bez toho, aby sa aspoň vopred preskúmala odpoveď, ktorú na túto otázku poskytol súd nižšieho stupňa.

67. Napríklad v rámci predmetného mechanizmu filtrovania by Vrhovno sodišče (Najvyšší súd) mohol rozhodnúť o tom, i) či je otázka práva Únie položená odvolateľom „dôležitá na zabezpečenie právnej istoty, jednotnosti uplatňovania práva alebo vývoja práva prostredníctvom judikatúry“, alebo či ide o otázku, pri ktorej ii) „sa rozhodnutie súdu nižšieho stupňa odchýlilo od judikatúry najvyššieho súdu; iii) „neexistuje judikatúra najvyššieho súdu“; alebo iv) „judikatúra najvyššieho súdu nie je jednotná“, pokiaľ táto otázka nebola preskúmaná z vecného hľadiska? Musím povedať, že mám určité pochybnosti.

68. Z vyššie uvedeného vyplýva, že zásada vyplývajúca z rozsudku Aquino sa za okolností prejednávanej veci nemôže uplatniť. Vo veci Aquino nebola na rozdiel od situácie v prejednávanej veci spochybnená účinnosť článku 267 tretieho odseku ZFEÚ.

69. Tento rozdiel jasne vyplýva aj zo znenia rozsudku Aquino. Súdny dvor uviedol, že „formulovanie prejudiciálnej otázky smerovanej Súdnemu dvoru je irelevantné, keďže odpoveď na túto otázku *nemôže mať nijaký vplyv* na rozhodnutie sporu“ [41]. To by zjavne nebol prípad sporu, o ktorom sa rozhoduje na základe daného výkladu práva Únie a v prípade ktorého je skutočne možné podať opravný prostriedok, ale jednoducho sa vychádza z toho, že taký spor nenastoľuje otázky, ktoré by boli dostatočne dôležité na to, aby ich bolo možné opätovne preskúmať. V takom prípade by odpoveď Súdneho dvora na otázku položenú odvolateľom mohla byť na rozdiel od veci Aquino potenciálne rozhodujúca pre vyriešenie sporu.

[41] Bod 46 rozsudku Aquino. Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

70. Okrem toho v rozsudku Aquino Súdny dvor tiež obmedzený rozsah svojho rozsudku spresnil a urobil ho jednoznačným, keď uviedol, že „vnútroštátne procesné pravidlá [ako napríklad dôvody neprípustnosti opravných prostriedkov] by nemali narušovať právomoc, ktorá vnútroštátnemu súdu vyplýva z článku 267 ZFEÚ, ani by nemali spôsobovať, že tento súd sa oslobodí od *povinností*, ktoré mu vyplývajú z tohto istého ustanovenia“ [42].

71. Netreba zabúdať na to, že už citovaný rozsudok Aquino bol vydaný bez návrhov generálneho advokáta, čo znamená, že Súdny dvor sa v súlade s článkom 20 piatym odsekom štatútu domnieval, že „vo veci nevyvsta[la] žiadna nová právna otázka“. Podľa môjho názoru, ak by mal byť rozsudok Aquino vykladaný tak, ako navrhujú niektoré vlády, vec by si vyžadovala návrhy, keďže by znamenala významné rozšírenie pôsobnosti jednej z výnimiek CILFIT.

72. Môj výklad judikatúry sa zdá byť podporený aj ďalšími dvoma skutočnosťami. Generálny advokát Jacobs vo svojich návrhoch vo veci Wiener SI navrhol, aby Súdny dvor obmedzil rozsah pôsobnosti CILFIT [43] tým, že vnútroštátnym súdom rozhodujúcim v poslednom stupni uloží povinnosť podať návrh na začatie prejudiciálneho konania len vtedy, ak sú položené „všeobecné otázky“ týkajúce sa výkladu alebo otázky „všeobecnej dôležitosti“ [44]. Takéto kritérium, ktoré sa do určitej miery podobá kritériu týkajúcemu sa dôležitosti veci v rámci dotknutého mechanizmu filtrovania, však Súdny dvor neprijal.

73. Súdny dvor nedávno v rozsudku Consorzio odkázal na rozsudok Aquino a potvrdil ho, pokiaľ ide o vnútroštátne procesné pravidlo, podľa ktorého bol predmet sporu určený žalobnými dôvodmi uvedenými v čase podania žaloby. [45] Aj v tomto prípade sa vnútroštátne procesné pravidlo týkalo formálneho dôvodu prípustnosti žaloby a nebolo pravidlom, ktoré by vnútroštátnemu súdu dávalo určitú mieru voľnej úvahy pri výbere vecí.

74. Vzhľadom na vyššie uvedené ma tvrdenia týchto vlád založené na už citovanom rozsudku Aquino nepresvedčili. Po tom, čo som sa zaoberal touto otázkou, teraz vysvetlím, prečo sa domnievam, že ich výklad článku 267 tretieho odseku ZFEÚ by takisto nebol v súlade s ustálenou judikatúrou Súdneho dvora týkajúcou sa povahy a účelu prejudiciálneho konania.

d) O povahe a účele prejudiciálneho konania

75. Ako Súdny dvor opakovane zdôraznil, konanie o prejudiciálnej otázke upravené v článku 267 ZFEÚ, predstavuje základ súdneho systému koncipovaného tvorcami Zmlúv. Zavedenie mechanizmu dialógu medzi súdmi, konkrétne medzi Súdnym dvorom a súdmi členských štátov, má za cieľ zabezpečiť jednotný výklad práva Únie, čím umožňuje zabezpečiť jeho súdržnosť, plný účinok a autonómiu a nakoniec aj špecifický charakter práva vytvoreného Zmluvami. [46] Ako uviedol Súdny dvor, cieľom tohto konania je *za každých okolností* zabezpečiť, aby malo právo Únie rovnaký účinok vo všetkých členských štátoch, a tým predísť rozdielom v jeho výklade, ktorý majú vnútroštátne súdy uplatňovať. [47]

[42] Bod 47 rozsudku. Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

[43] Pozri najmä body 58, 59 a 64 návrhov (C-338/95, EU:C:1997:352).

[44] Pokiaľ ide o tieto vyjadrenia, pozri tamže, body 38, 55 a 64, resp. body 20, 58 a 62.

[45] Pozri body 60 až 65 rozsudku Consorzio.

[46] Pozri v tomto zmysle stanovisko 2/13 (Pristúpenie Únie k EDĽP) z 18. decembra 2014 (EU:C:2014:2454, bod 176 a citovaná judikatúra).

[47] Pozri napríklad rozsudok z 22. februára 2022, RS (Účinok nálezov ústavného súdu) (C-430/21, EU:C:2022:99, bod 64 a citovaná judikatúra).

76. Zavedený systém teda stanovuje priamu spoluprácu medzi Súdnym dvorom a vnútroštátnymi súdmi, v rámci ktorej sa vnútroštátne súdy úzko podieľajú na riadnom uplatňovaní a jednotnom výklade práva Únie *a takisto* na ochrane práv jednotlivcov poskytnutých týmto právnym poriadkom.[48] Pokiaľ ide o druhý uvedený aspekt, chcel by som zdôrazniť, že prejudiciálne konanie je neoddeliteľnou súčasťou systému opravných prostriedkov, ktorý tvorcovia zmlúv zaviedli s cieľom zabezpečiť, ako sa uvádza v článku 19 ods. 1 ZEÚ a článku 47 Charty, aby každý, koho práva založené na práve Únie sú porušené žalobou (alebo nečinnosťou) buď inštitúcií Únie, alebo vnútroštátnych orgánov, môže získať účinnú súdnu ochranu.[49]

77. Napriek tomu som si samozrejme vedomý toho, že prejudiciálne konanie je formou dialógu medzi súdmi a nepredstavuje „procesný prostriedok, ktorý majú k dispozícii účastníci sporu prebiehajúceho pred vnútroštátnym súdom“[50]. Účastníci vnútroštátneho konania totiž nemajú žiadne subjektívne právo žiadať od vnútroštátneho súdu, aby sa obrátil na Súdny dvor s návrhom na začatie prejudiciálneho konania. Preto samotná skutočnosť, že niektorý z účastníkov konania tvrdí, že zo sporu vyplýva otázka týkajúca sa výkladu práva Únie, nestačí to na to, aby bol dotknutý súd povinný dospieť k záveru, že „ide“ o otázku položenú v zmysle článku 267 ZFEÚ.[51]

78. Napriek tomu sa domnievam, že z článku 267 tretieho odseku ZFEÚ, v spojení s článkom 19 ods. 1 ZEÚ a článkom 47 Charty, vyplýva, že v každom prípade „vnútroštátny súd, proti ktorého rozhodnutiu nie je prípustný opravný prostriedok podľa vnútroštátneho práva“ by mal byť *a priori identifikovateľný*. Je to tak preto, lebo každý účastník konania by mal mať v prípade splnenia príslušných podmienok možnosť, aby otázky týkajúce sa výkladu práva Únie, ktoré títo účastníci riadne položili vo vnútroštátnom konaní, a na ktorých môže závisieť výsledok konania, boli posúdené orgánom, ktorý je autoritou pre výklad práva Únie: Súdnym dvorom Európskej Únie. Z tohto dôvodu musí v rámci vnútroštátneho súdneho systému vždy existovať súd, ktorý koná ako súd posledného stupňa, a teda v danom spore zodpovedá za overenie, či sú splnené podmienky stanovené v článku 267 treťom odseku ZFEÚ.

79. V tejto súvislosti treba zdôrazniť, že skutočnosti, akými sú peňažná hodnota sporu, malý rozsah údajného porušenia práva alebo dôležitosť právnych otázok položených v danej veci, sú z hľadiska článku 267 tretieho odseku ZFEÚ irelevantné. Jedinou relevantnou skutočnosťou je, či sa v súvislosti s položenou otázkou práva Únie uplatnia alebo neuplatnia výnimky CILFIT.

80. V tejto súvislosti musím opäť zdôrazniť, že vnútroštátne súdy pri podávaní návrhu na začatie prejudiciálneho konania jednajú nielen ako vnútroštátne súdy, ale aj ako „súdy práva Únie“ na základe právomocí vyplývajúcich z (a prípadne z povinnosti stanovenej v) článku 267 ZFEÚ. Ako už bolo vysvetlené, konanie, ktoré tieto súdy začnú, sleduje dvojaký cieľ: i) *hlavný cieľ*, ktorý je prevažne verejnej povahy, zabezpečiť jednotný výklad a uplatňovanie práv Únie v celej Európskej únii a s ním neoddeliteľne spojený ii) *menší cieľ*, najmä súkromnoprávnej povahy, zaručiť účinnú súdnu ochranu jednotlivcov v oblasti práva Únie.[52]

48 Pozri rozsudok Consorzio (bod 29 a citovaná judikatúra).

49 Pozri v tomto zmysle rozsudky z 3. decembra 1992, Oleificio Borelli/Komisia (C-97/91, EU:C:1992:491, body 13 a 14), a z 3. októbra 2013, Inuit Tapiriit Kanatami a i./Parlament a Rada (C-583/11 P, EU:C:2013:625, bod 93).

50 Pozri rozsudok z 10. januára 2006, IATA a ELFAA (C-344/04, EU:C:2006:10, bod 28 a citovaná judikatúra).

51 Pozri nedávne návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Szpunar vo veci Airbnb Ireland a Airbnb Payments UK (C-83/21, EU:C:2022:545, bod 86 a citovaná judikatúra).

52 Pozri návrhy, ktoré som predniesol vo veci Profi Credit Polska (Obnova konania ukončeného právoplatným rozhodnutím) (C-582/21, EU:C:2023:674, bod 83) s odkazom na návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Bobek vo veci Consorzio Italian Management a Catania Multiservizi (C-561/19, EU:C:2021:291, bod 55) (ďalej len „návrhy vo veci Consorzio“).

81. V tejto súvislosti sa mi zdá dosť jasné, že mechanizmy filtrovania, ktoré vnútroštátnym súdom posledného stupňa ponechávajú priestor pre uváženie, pokiaľ ide o veci a/alebo právne otázky, ktoré budú preskúmané v odvolacom konaní, môžu brániť dosiahnutiu oboch cieľov „za každých okolností“ [53]. Rozhodnutia súdov nižšieho stupňa potvrdzujú súdy vyššieho stupňa bez toho, aby overili, či bol ich výklad relevantných ustanovení práva Únie správny, bez ohľadu na skutočnosť, že odvolateľ mohol riadne tvrdiť a preukázať, že sú hodnoverné iné výklady týchto ustanovení.

82. Z toho vyplýva, že vo vnútroštátnej judikatúre sa môže upevniť nesprávny výklad práva Únie, a to môže viesť k rozdielom v súdnych rozhodnutiach v rámci Európskej únie. Okrem toho účastník sporu nemá možnosť, aby jeho tvrdenia týkajúce sa správneho výkladu príslušných ustanovení práva Únie, na ktorých sa zakladajú jeho argumenty, mohli byť posúdené Súdnym dvorom.

83. Moje závery v tejto súvislosti nie sú spochybnené tvrdením, ktoré uviedli niektorí účastníci konania na pojednávaní, podľa ktorého týmto problémom možno zabrániť na základe záveru, že ak nie je povolený opravný prostriedok, súd nižšieho stupňa by sa mal považovať za súd posledného stupňa v zmysle článku 267 ZFEÚ. Títo účastníci konania sa odvolávajú na judikatúru Súdneho dvora, podľa ktorej súd nižšieho stupňa možno považovať za konajúci v tomto postavení, ak je v konkrétnom spore jeho rozhodnutie konečné a nemožno ho napadnúť opravnými prostriedkami. [54]

84. Táto judikatúra sa však neuplatňuje na také situácie, akou je situácia vo veci samej. Ako Súdny dvor rozhodol v rozsudku Lyckeskog, nemožno sa domnievať, že súd nižšieho stupňa koná ako „súd posledného stupňa“, pokiaľ je proti tomuto rozhodnutiu možné podať opravný prostriedok, ale že vecné preskúmanie takéhoto opravného prostriedku podlieha predchádzajúcemu určeniu prípustnosti súdom vyššieho stupňa. [55] To je rozumný prístup: ako by totiž súd nižšieho stupňa mohol pri skúmaní veci samej vedieť, či súd vyššieho stupňa povolí alebo nepovolí budúci opravný prostriedok?

e) Predbežný záver

85. Vzhľadom na vyššie uvedené úvahy súhlasím s názorom lotyšskej, holandskej, slovinskej a fínskej vlády, podľa ktorého členské štáty disponujú širokou mierou voľnej úvahy, pokiaľ ide o zavedenie a koncepciu mechanizmov filtrovania, ktoré umožňujú ich súdom posledného stupňa vybrať si veci, ktoré chcú prejednať a o ktorých chcú rozhodnúť v konaní o opravnom prostriedku. Súhlasím tiež s názorom týchto vlád, podľa ktorého na základe zásady procesnej autonómie zlučiteľnosť takýchto mechanizmov s právom Únie závisí najmä od dodržiavania zásad ekvivalencie a efektivity. Napokon je rozumné uviesť, že v tomto kontexte má zásadný význam zásada ekvivalencie: pri rozhodovaní o povolení podať opravný prostriedok by vnútroštátne súdy mali pristupovať k otázkam vnútroštátneho práva a otázkami práva Únie rovnako.

86. Z uvedených dôvodov však pochybujem, že zásada efektivity je vždy dodržaná, ak mechanizmy filtrovania ponechávajú vnútroštátnym súdom posledného stupňa určitú mieru voľnej úvahy pri výbere vecí. Takéto mechanizmy môžu týmto súdom umožniť vyhnúť sa overeniu

[53] Pozri bod 75 vyššie.

[54] Pozri v tomto zmysle rozsudky z 15. júla 1964, Costa (6/64, EU:C:1964:66, s. 592); z 15. septembra 2005, Intermodal Transports (C-495/03, EU:C:2005:552, bod 30), a rozsudok Aquino (bod 34).

[55] Rozsudok zo 4. júna 2002 (C-99/00, EU:C:2002:329, body 16 až 19).

toho, či sú splnené podmienky stanovené v článku 267 treťom odseku ZFEÚ. Tieto mechanizmy majú teda *de facto* za následok to, že povinnosť podať návrh na začatie prejudiciálneho konania stanovená v tomto ustanovení je nahradená obyčajným voľným uvážením.[56]

87. Vzhľadom na uvedené, znamená to teda, že také mechanizmy filtrovania, o aké ide v prejednávanej veci, sú nevyhnutne nezlučiteľné s právom Únie?

3. Mechanizmy filtrovania: výklad a uplatňovanie vnútroštátneho rámca v súlade s rozsudkami CILFIT a Consorzio

88. Teraz vysvetlím, prečo si nemyslím, že to vo všeobecnosti platí. Zastávam totiž názor, že vo väčšine prípadov bude výklad a uplatňovanie príslušných vnútroštátnych pravidiel v súlade so zásadami stanovenými judikatúrou Súdneho dvora zabezpečovať zlučiteľnosť týchto mechanizmov s právom Únie. Tieto súdy by tým v podstate uplatňovali kritériá filtrovania stanovené vnútroštátnym právom, pričom by zohľadňovali osobitosti práva Únie.

89. Podľa môjho názoru to vyplýva najmä z nedávneho rozsudku Súdneho dvora vo veci Consorzio. Vzhľadom na dôležitosť tohto rozsudku považujem za vhodné pripomenúť jeho hlavné princípy (časť a) a potom vysvetliť, prečo sa zdá byť v prejednávanej veci mimoriadne relevantný (časť b).

a) Consorzio

90. Proces súdneho objasňovania výnimiek z povinnosti podať návrh na začatie prejudiciálneho konania stanovenej v článku 267 ZFEÚ vyvrcholil nedávnym rozsudkom veľkej komory Súdneho dvora vo veci Consorzio. Tento rozsudok je mimoriadne zaujímavý, a to z viacerých dôvodov.

91. V prvom rade Súdny dvor sa po dôkladnej úvahe a napriek návrhom viacerých generálnych advokátov a úplné alebo čiastočné prehodnotenie svojho prístupu[57] rozhodol vo veľkej miere potvrdiť rozsudok CILFIT.

92. Okrem toho Súdny dvor, vychádzajúc pravdepodobne z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESĽP"),[58] rozhodol, že zo systému zavedeného článkom 267 ZFEÚ v spojení s článkom 47 Charty vyplýva, že ak sa vnútroštátny súd rozhodujúci v poslednom stupni domnieva, že z dôvodu jednej z výnimiek CILFIT, je oslobodený od svojej povinnosti podať návrh na začatie prejudiciálneho konania, „z odôvodnenia jeho rozhodnutia musí buď vyplývať, že položená otázka týkajúca sa práva Únie nie je relevantná pre rozhodnutie v spore, alebo že výklad dotknutého ustanovenia práva Únie sa zakladá na judikatúre Súdneho dvora, alebo v prípade neexistencie tejto judikatúry, že výklad práva Únie je… taký jasný, že tu nie je priestor na žiadne dôvodné pochybnosti"[59].

[56] Pozri *mutatis mutandis* návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Tizzano vo veci Lyckeskog (C-99/00, EU:C:2002:108, bod 63) a generálny advokát Poiares Maduro vo veci Cartesio (C-210/06, EU:C:2008:294, bod 20).

[57] Pozri najmä návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Jacobs vo veci Wiener SI (C-338/95, EU:C:1997:352), generálny advokát Ruiz-Jarabo Colomer vo veci Gaston Schul Douane-expediteur (C-461/03, EU:C:2005:415), generálny advokát Wahl v spojených veciach X a van Dijk (C-72/14 a C-197/14, EU:C:2015:319), a napokon generálny advokát Bobek vo veci Consorzio.

[58] Pozri body 122 až 133 nižšie.

[59] Bod 51 rozsudku Consorzio.

93. Napokon Súdny dvor využil túto príležitosť, aby rozvinul niektoré aspekty výnimky *acte clair*. Hoci je tento vývoj vo všeobecnosti v súlade s kľúčovými zásadami, na ktorých sú založené predchádzajúce rozhodnutia, v žiadnom prípade nemá menší význam. Chcel by som upriamiť pozornosť na päť aspektov predmetného rozsudku.

94. Po prvé Súdny dvor do určitej miery obmedzil rozsah požiadavky, aby súdy posledného stupňa zabezpečili, že odpoveď na otázku práva Únie, ktorú považujú za zrejmú, je rovnako zrejmá aj pre ostatné súdy Únie. Bod 40 rozsudku Consorzio odkazuje na „ostatné súdy členských štátov *posledného stupňa* a na Súdny dvor“ [60].

95. Po druhé Súdny dvor tiež spresnil rozsah povinnosti vnútroštátnych súdov zohľadniť skutočnosť, že ustanovenia práva Únie sú vyhotovené vo viacerých jazykoch a všetky jazykové verzie sú záväzné. Ako vysvetlil Súdny dvor, od súdu posledného stupňa nemožno očakávať, že preskúma „každú jazykovú verziu predmetného ustanovenia Únie“. Treba však „naďalej prihliadnuť na rozdiely medzi jazykovými verziami tohto ustanovenia, o ktorých vie, najmä pokiaľ sú tieto rozdiely uvádzané účastníkmi konania a sú potvrdené“ [61].

96. Po tretie sa Súdny dvor tiež pokúsil objasniť stupeň neistoty potrebný na vznik povinnosti podať návrh na začatie prejudiciálneho konania. Súdny dvor spresnil, že „samotná *možnosť* vykladať ustanovenie práva Únie jedným alebo viacerými inými spôsobmi, pokiaľ sa žiaden z týchto iných výkladov nezdá byť dotknutému vnútroštátnemu súdu *dostatočne hodnoverný*… nedovoľuje domnievať sa, že existuje dôvodná pochybnosť o správnom výklade tohto ustanovenia“ [62].

97. Po štvrté Súdny dvor objasnil význam, ktorý treba prikladať existencii odlišných smerovaní judikatúry v súvislosti s predmetnou výkladovou otázkou. V tejto súvislosti uviedol: „pokiaľ je však existencia odlišných smerovaní judikatúry – medzi súdmi členského štátu alebo medzi súdmi rôznych členských štátov – v rámci súdov toho istého členského štátu alebo medzi súdmi rôznych členských štátov – týkajúcich sa výkladu ustanovenia práva Únie uplatniteľného na spor vo veci samej známa vnútroštátnemu súdu rozhodujúcemu v poslednom stupni, ten *musí byť osobitne obozretný* pri svojom posúdení týkajúcom sa prípadnej neexistencie dôvodnej pochybnosti o správnom výklade predmetného ustanovenia práva Únie…“ [63].

98. Po piate, hoci Súdny dvor v niektorých predchádzajúcich rozhodnutiach vyžadoval od vnútroštátnych súdov, aby preukázali, že „správne *uplatňovanie* práva Únie je tak jednoznačné, že tu nie je priestor na žiadne rozumné pochybnosti“ [64], rozsudok Consorzio odkazoval na potrebu preukázať, „že správny *výklad* práva Únie sa javí byť taký jasný, že neponecháva miesto pre žiadne primerané pochybnosti“ [65]. V tomto ohľade pravdepodobne ovplyvnený úvahami generálneho advokáta Bobka, [66] pojem „uplatňovanie“ sa len zriedka nachádza v texte rozsudku, [67] ktorý tiež výslovne rozlišuje medzi uplatňovaním a výkladom práva. [68]

[60] Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

[61] Bod 44 rozsudku Consorzio. Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

[62] Bod 48 rozsudku Consorzio. Kurzívou zvýraznil generálny advokát. V tejto súvislosti pozri tiež návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Bobek vo veci Consorzio (body 150 až 157).

[63] Bod 49 rozsudku Consorzio. Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

[64] Pozri napríklad rozsudky z 9. septembra 2015, Ferreira da Silva e Brito a i. (C-160/14, EU:C:2015:565, body 38 a 40), ako aj z 9. septembra 2015, X a van Dijk (C-72/14 a C-197/14, EU:C:2015:564, bod 55). Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

[65] Bod 33 rozsudku Consorzio. Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

[66] Pozri návrhy, ktoré predniesol vo veci Consorzio (body 139 až 159).

[67] Pozri zbežne odkazy na body 28 a 29 tohto rozsudku.

[68] Pozri tamže (bod 30). K tomuto sa vrátim nižšie.

99. Teraz vysvetlím, prečo majú niektoré aspekty tohto rozsudku osobitný význam pre predmetnú právnu otázku.

b) Úloha účastníkov konania, nevyhnutnosť kritéria a pojem acte clair

100. Zastávam názor, že najmä vzhľadom na spresnenia Súdneho dvora v rozsudku Consorzio, judikatúra týkajúca sa výnimiek z povinnosti stanovenej v článku 267 treťom odseku ZFEÚ môže do veľkej miery „prijať“ také mechanizmy filtrovania, o aké ide v prejednávanej veci.

101. Po prvé na rozdiel od niektorých komentátorov[69] si nemyslím, že preformulovanie niektorých častí existujúcej judikatúry, z ktorých Súdny dvor vychádzal v rozsudku Consorzio – ktorý presunul dôraz z pojmu *uplatňovanie* na pojem *výklad* práva Únie – vyplýva zo štylistického postupu. Podľa môjho názoru poukazuje skôr na postupné nové chápanie predmetu a účelu prejudiciálneho konania, a teda aj rozsahu povinnosti stanovenej v článku 267 treťom odseku ZFEÚ.

102. Uvedomujem si, že rozdiel medzi výkladom a uplatňovaním nie je vždy jednoduchý a že tieto činnosti sa často medzi sebou prelínajú.[70] Som však presvedčený, že medzi týmito dvoma činnosťami existuje koncepčný rozdiel. Neodvážim sa uviesť vedecky presnú definíciu týchto pojmov. Na účely prejednávanej veci stačí uviesť, že pojem „výklad“ je formou intelektuálnej činnosti,[71] ktorá spočíva najmä v určení rozsahu a účelu sporného právneho ustanovenia na určitej úrovni abstrakcie.[72] Naproti tomu pojem „uplatňovanie“ je činnosť, v rámci ktorej sa právne ustanovenie, ktorého rozsah a účel boli určené, stane v danom spore funkčným, a to vyvodením konkrétnych dôsledkov pre konkrétny súbor skutočností.[73]

103. Netreba zabúdať na to, že samotný Súdny dvor v tomto kontexte rozlišoval medzi týmito dvoma pojmami. Podľa ustálenej judikatúry zohrávajú vnútroštátne súdy a Súdny dvor v rámci systému zavedeného článkom 267 ZFEÚ *odlišnú*, ale doplňujúcu úlohu: vnútroštátne súdy majú na spor *uplatňovať* právo Únie, zatiaľ čo Súdny dvor má *vykladať* právo Únie s cieľom pomôcť im. Obe úlohy sú – ako zdôraznil Súdny dvor – základom zachovania samotnej povahy práva stanoveného zmluvami.[74]

104. Znenie článku 267 ZFEÚ je totiž úplne jasné v tom zmysle, že predmetom prejudiciálneho konania je (odhliadnuc od otázok platnosti) rozhodnúť o „výklade Zmlúv“. Rozšírenie rozsahu konania nad rámec uvedeného nie je ani nevyhnutné na to, aby toto konanie mohlo dosiahnuť svoj dvojaký cieľ. Na jednej strane prípady potenciálneho nesprávneho uplatňovania pravidiel Únie nenarušujú jednotu, vnútorný súlad a autonómiu práva Únie. Na druhej strane by bolo až prehnané domnievať sa, že na účely zabezpečenia účinnej súdnej ochrany jednotlivcov musí Súdny dvor na základe článku 267 ZFEÚ vykonať určitý mikro-dohľad nad každodenným uplatňovaním práva Únie tisíckami vnútroštátnych súdov.

[69] Pozri napríklad CECCHETTI, L., GALLO, D.: The unwritten exceptions to the duty to refer after Consorzio Italian Management II: „CILFIT Strategy“ 2.0 and its loopholes. In: *Review of European Administrative Law*, 2022, s. 29 – 61.

[70] Pozri napríklad návrhy, ktoré predniesla generálna advokátka Stix-Hackl vo veci Intermodal Transports (C-495/03, EU:C:2005:215, body 86 až 88).

[71] KELSEN, H.: *Pure Theory of Law*. 2. ed., 1967, s. 348.

[72] Pozri návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Capotorti vo veci Cilfit a i. (283/81, EU:C:1982:267, s. 3436), ako aj návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Bobek vo veci Consorzio (bod 145).

[73] Pozri v tomto zmysle Stály dvor medzinárodnej spravodlivosti, Case concerning the Factory at Chorzów (Claim for indemnity – Jurisdiction) (Nesúhlasné stanovisko sudcu Ehrilicha) PCIJ Rep Séria A č. 9 (1927), 39.

[74] Pozri v tomto zmysle rozsudok Consorzio (body 30 a 31, ako aj citovaná judikatúra).

105. Skutočnosť, že Súdny dvor chce v určitých prípadoch vykonávať úlohu, ktorá mu prislúcha podľa článku 267 ZFEÚ, extenzívne s cieľom maximálne pomôcť vnútroštátnym súdom, a teda podať vnútroštátnemu súdu odpoveď, ktorá je prispôsobená skutkovým okolnostiam danej veci, nemožno považovať za náznak skutočného cieľa a účelu tohto konania.[75] Súdny dvor môže, ale nemusí poskytnúť odpovede na výsledok konkrétnych vecí. V dôsledku toho aj vnútroštátne súdy posledného stupňa môžu, ale nemusia podať návrh na začatie prejudiciálneho konania v týchto veciach.[76]

106. Po druhé je jasné, že rozsudok Consorzio posilnil úlohu účastníkov konania v prejudiciálnom konaní.[77] Predovšetkým im prináleží položiť otázku práva Únie a poskytnúť príslušnému vnútroštátnemu súdu dostatočné informácie (a prípadne dôkazy) o tom, že existujú dôvodné pochybnosti, pokiaľ ide o výklad pravidiel Únie, v súvislosti s ktorými má vnútroštátny súd položiť prejudiciálnu otázku.[78] V tejto súvislosti odvolateľ nemusí preukázať iba to, že relevantné ustanovenie Únie môže byť chápané viacerými spôsobmi – ak to tak smiem povedať – súdom, ktorý je riadne informovaný a primerane obozretný. Na základe rozsudku Consorzio sa vyžaduje ešte viac: musí existovať viac ako jeden výklad, ktorý mimoriadne skúsený súd (v tejto súvislosti sú kritériom „súdy posledného stupňa členských štátov a Súdny dvor“) považuje za „dostatočne hodnoverný“.

107. Účastníci konania nemôžu očakávať, že vnútroštátne súdy posledného stupňa budú pravidelne *ex offo* predkladať otázky práva Únie, ktoré títo účastníci konania nepoložili. Nemôžu ani očakávať, že tieto súdy sa budú zaoberať návrhmi na začatie prejudiciálneho konania na Súdnom dvore, ktoré sú vágne, zmätočné alebo nepodložené. Zásada *vigilantibus non dormientibus iura succurrtant* (zákon prisudzuje práva tým osobám, ktoré o svoje práva dbajú, a nie tým osobám, ktoré ich zanedbávajú) je v tomto kontexte určite uplatniteľná. Okrem toho od vnútroštátnych súdov nemožno vyžadovať, aby sa zaoberali argumentmi a návrhmi na začatie prejudiciálneho konania, ktoré spočívajú v zneužití konania alebo ktorých účelom sú prieťahy.[79]

108. Rozsah, v akom môžu existovať nezhody medzi vnútroštátnymi mechanizmami filtrovania, o aké ide vo veci samej, a článkom 267 ZFEÚ, sa teda obmedzuje na opravné prostriedky, v rámci ktorých účastník konania na podporu svojej argumentácie týkajúcej sa existencie viac ako jedného hodnoverného výkladu relevantných ustanovení práva Únie, riadne položil skutočnú otázku týkajúcu sa výkladu práva Únie a výslovne navrhol vnútroštátnemu súdu, aby podal návrh na začatie prejudiciálneho konania.

4. Návrh týkajúci sa prvej prejudiciálnej otázky

109. Vzhľadom na vyššie uvedené zastávam názor, že článok 267 tretí odsek ZFEÚ stanovuje jasnú a bezpodmienečnú povinnosť pre vnútroštátne súdy posledného stupňa, iba s výhradou výnimiek stanovených v rozsudku CILFIT.

[75] Pozri napríklad rozsudok z 9. marca 2021, Radiotelevizija Slovenija (Čas nepretržitej dostupnosti na odľahlom mieste) (C-344/19, EU:C:2021:182, bod 23).

[76] Samozrejme, ak by Súdny dvor dospel k záveru, že nemá právomoc odpovedať na otázky tak, ako ich formuloval vnútroštátny súd, pretože sú príliš špecifické, môže ich buď preformulovať s cieľom zovšeobecniť niektoré právne otázky, alebo ich vyhlásiť za úplne alebo čiastočne neprípustné.

[77] Rovnako MILLET, F-X.: Cilfit still fits. In: *European Constitutional Law Review*, 2022, zv. 18, číslo 3, s. 533 – 555.

[78] Pozri najmä body 44, 49 a 51 rozsudku Consorzio.

[79] Pozri body 24 a 64 rozsudku Consorzio. Všeobecnejšie k zákazu zneužitia práv v práve Únie pozri nedávno rozsudok z 21. decembra 2023, BMW Bank a i. (C-38/21, C-47/21 a C-232/21, EU:C:2023:1014, body 281 až 283).

110. Ak teda odvolateľ na podporu svojich tvrdení týkajúcich sa existencie viacerých hodnoverných výkladov relevantných ustanovení práva Únie riadne položil skutočnú otázku práva Únie a výslovne navrhol vnútroštátnemu súdu rozhodujúci v poslednom stupni, aby podal návrh na začatie prejudiciálneho konania, tento súd nemá žiadnu mieru voľnej úvahy, pokiaľ ide o overenie toho, *či* sú splnené podmienky pre vznik povinnosti podať návrh na začatie prejudiciálneho konania. Vnútroštátny mechanizmus, ktorý v tejto súvislosti zavádza určitú mieru voľnej úvahy, je podľa môjho názoru nezlučiteľný s právom Únie.

111. Bez ohľadu na to musím však zdôrazniť, že vyššie uvedené neznamená, že vždy, keď dôjde ku vzniku tejto povinnosti, musí vnútroštátny súd povoliť opravný prostriedok a vykonať posúdenie veci samej. Ako Súdny dvor uviedol v rozsudku Lyckeskog, ak pred vnútroštátnym súdom rozhodujúcim v poslednom stupni, ktorý používa mechanizmus filtrovania, o aký ide vo veci samej, vyvstane otázka týkajúca sa výkladu práva Únie, tento súd „bude musieť… položiť Súdnemu dvoru prejudiciálnu otázku buď v štádiu skúmania prípustnosti, alebo v neskoršom štádiu“ [80].

112. Podľa ustálenej judikatúry totiž v zásade prináleží vnútroštátnemu súdu, aby rozhodol, *v ktorom štádiu* konania potrebuje položiť Súdnemu dvoru prejudiciálnu otázku. [81] Ako Súdny dvor rozhodol: „hoci v záujme riadneho výkonu spravodlivosti sa môže stať, že prejudiciálna otázka je položená až po kontradiktórnej diskusii, treba pripustiť, že existencia predchádzajúcej kontradiktórnej diskusie sa nenachádza medzi množstvom podmienok požadovaných na začatie konania stanoveného v článku 267 ZFEÚ“ [82].

113. Táto judikatúra však priznáva vnútroštátnym súdom posledného stupňa *pri* tomto overení určitú mieru voľnej úvahy. Uplatnenie kritérií CILFIT na daný spor nie je v žiadnom prípade mechanickým postupom. Zahŕňa vyhodnotenie viacerých skutočností, ktoré – či už sú posudzované samostatne a ešte viac pokiaľ sú nakoniec preskúmané spoločne – nevyhnutne ponechávajú vnútroštátnym súdom určitý priestor pre uváženie.

114. V minulosti existovali rozdielne názory na otázku, či bol tento priestor pre uváženie dostatočný na to, aby vnútroštátne súdy posledného stupňa vykonávali svoje súdne úlohy primeraným a účinným spôsobom. [83] V tejto súvislosti by som len uviedol, že v nadväznosti na rozsudok Consorzio sa tento priestor pre uváženie určite rozšíril, a pokiaľ ide o otázku, ktorá je podstatou prejednávanej veci, v určitých dôležitých bodoch.

115. To ma privádza k nasledujúcemu záveru.

116. Na jednej strane zastávam názor, že ak sa mechanizmy filtrovania, o aké ide vo veci samej, automaticky uplatňujú na veci, v ktorých boli vznesené skutočné otázky práva Únie, sú nezlučiteľné s článkom 267 tretím odsekom ZFEÚ. Samotná skutočnosť, že vec nepatrí medzi kritériá filtrovania stanovené vnútroštátnym právom, neumožňuje vnútroštátnym súdom

[80] Rozsudok zo 4. júna 2002 (C-99/00, EU:C:2002:329, bod 18). Pozri tiež návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Tizzano vo veci Lyckeskog (C-99/00, EU:C:2002:108, bod 46).

[81] Pozri nedávny rozsudok zo 4. mája 2023, Bundesrepublik Deutschland (Elektronická schránka Súdneho dvora) (C-60/22, EU:C:2023:373, bod 41 a citovaná judikatúra).

[82] Rozsudok z 1. februára 2017, Tolley (C-430/15, EU:C:2017:74, bod 32).

[83] Pozri napríklad návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Jacobs vo veci Wiener SI (C-338/95, EU:C:1997:352, bod 58), a návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Ruiz-Jarabo Colomer vo veci Gaston Schul Douane-expediteur (C-461/03, EU:C:2005:415, bod 58), ako aj návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Tizzano vo veci Lyckeskog (C-99/00, EU:C:2002:108, bod 63).

rozhodujúcim v poslednom stupni vyhnúť sa skúmaniu toho, ako to formuloval vnútroštátny súd – „či z návrhu účastníka konania na podanie návrhu na začatie prejudiciálneho konania… vyplýva povinnosť podať na Súdny dvor návrh na začatie prejudiciálneho konania“.

117. Naproti tomu sa tiež domnievam, že vnútroštátne súdy by mali mať možnosť vykladať a uplatňovať predmetné vnútroštátne procesné pravidlá takým spôsobom, aby tieto pravidlá umožňovali zabezpečiť súlad s článkom 267 tretím odsekom ZFEÚ, ako ho vyložil Súdny dvor v rozsudkoch CILFIT a Consorzio.

118. To je určite prípad vnútroštátnych systémov – ako je systém, o ktorý ide vo veci samej – v ktorých sa zdá, že kritériá filtrovania stanovené vnútroštátnym právom z veľkej časti odrážajú situácie uvedené vo výnimkách CILFIT. V skutočnosti tri osobitné scenáre uvedené v § 367a ZPP – právne otázky, v ktorých i) „rozhodnutie súdu druhého stupňa sa odchyľuje od judikatúry Najvyššieho súdu“, ii) „neexistuje judikatúra Najvyššieho súdu, najmä ak judikatúra vyšších súdov nie je jednotná“ a iii) „judikatúra Najvyššieho súdu nie je jednotná“ – sa vzťahujú najmä na výnimky *acte clair* a *acte éclairé*.

119. Ak by sa teda uplatnili tieto kritériá filtrovania s výrazným prispením zásady ekvivalencie, vnútroštátny súd by *de facto* postupoval v súlade s judikatúrou CILFIT. Je totiž samozrejmé, že článok 267 ZFEÚ nemôže odrádzať vnútroštátne súdy rozhodujúce v poslednom stupni od toho, aby sa vo väčšine prípadov sústredili na otázky, ktoré sú, ako sa uvádza v článku 367a ZPP, „dôležité na zabezpečenie právnej istoty, jednotného uplatňovania práva prostredníctvom judikatúry“.

120. Ako sa uvádza v úvodnej časti týchto návrhov, mechanizmy filtrovania sledujú legitímne ciele všeobecného záujmu. Výklad práva Únie v tom zmysle, že vnútroštátnym súdom ukladá povinnosť neuplatniť vnútroštátne predpisy obsahujúce takýto mechanizmus vždy, keď je v konaní pred nimi riadne položená otázka práva Únie, ide podľa môjho názoru nad rámec toho, čo je vo väčšine prípadov nevyhnutné a dostatočné na zachovanie potrebného účinku článku 267 ZFEÚ.

121. Vzhľadom na vyššie uvedené navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na prvú otázku v tom zmysle, že článok 267 tretí odsek ZFEÚ bráni vnútroštátnemu ustanoveniu alebo postupu, podľa ktorého v rámci konania o povolení podať opravný prostriedok vnútroštátny súd rozhodujúci v poslednom stupni nie je povinný preskúmať, či má povinnosť podať návrh na začatie prejudiciálneho konania, ak účastník konania riadne položil skutočnú otázku práva Únie, pričom odôvodnil svoju argumentáciu týkajúcu sa existencie viac než jedného dostatočne hodnoverného výkladu relevantných ustanovení práva Únie a výslovne požiadal vnútroštátny súd, aby podal návrh na začatie prejudiciálneho konania. Vnútroštátnym súdom prináleží vykladať relevantné procesné pravidlá tak, aby tieto pravidlá v čo najväčšej možnej miere zabezpečovali dodržiavanie práva Únie.

B. O druhej otázke

122. Svojou druhou otázkou sa vnútroštátny súd pýta, či sa má článok 267 ZFEÚ v spojení s článkom 47 druhým odsekom Charty vykladať v tom zmysle, že rozhodnutie, ktorým sa zamieta žiadosť účastníka konania o povolenie podať opravný prostriedok na súd posledného stupňa, predstavuje súdne rozhodnutie, v ktorom musia byť uvedené dôvody, pre ktoré nemožno v danom prípade vyhovieť návrhu účastníka konania na podanie návrhu na začatie prejudiciálneho konania na Súdny dvor Európskej únie

123. Ako bolo vysvetlené, ak je otázka výkladu práva Únie riadne položená pred vnútroštátnym súdom rozhodujúcim v poslednom stupni, článok 267 tretí odsek ZFEÚ ukladá tomuto súdu povinnosť overiť, či mu vznikla povinnosť podať návrh na začatie prejudiciálneho konania. To znamená, že rozhodnutie takéhoto súdu, ktorý zamietnutím povolenia opravného prostriedku ukončí odvolacie konanie bez toho, aby podal návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, je rozhodnutím súdnej povahy, ktoré vyžaduje – ako Súdny dvor uviedol v bode 51 rozsudku Consorzio – uvedenie dôvodov, pre ktoré sa domnieva, že: „otázka týkajúca sa práva Únie nie je relevantná pre rozhodnutie v spore, alebo že výklad dotknutého ustanovenia práva Únie sa zakladá na judikatúre Súdneho dvora, alebo v prípade neexistencie tejto judikatúry, že výklad práva Únie je vnútroštátnemu súdu rozhodujúcemu v poslednom stupni taký jasný, že tu nie je priestor na žiadne dôvodné pochybnosti“.

124. Účastníci tohto konania, ktorí predložili pripomienky, sa podrobne zaoberali druhom a úrovňou podrobností požadovaných v odôvodneniach. Hoci vnútroštátny súd túto otázku výslovne nepoložil, zastávam názor, že prejednávaná vec poskytuje v tejto súvislosti dobrú príležitosť uviesť niekoľko úvah.

125. Považujem za dôležité najprv zdôrazniť, že Súdny dvor vyvodil povinnosť odôvodnenia z článku 267 ZFEÚ *v spojení* s článkom 47 druhým odsekom Charty. Toto ustanovenie zaručuje *právo na spravodlivý proces*, ktoré vyplýva aj z ústavných tradícií spoločných pre členské štáty a ktoré zodpovedá článku 6 ods. 1 ESĽP. [84]

126. Podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora dodržiavanie práva na spravodlivý proces vyžaduje, aby akékoľvek súdne rozhodnutie bolo odôvodnené, aby žalovaný mohol porozumieť dôvodom svojho odsúdenia a vhodne a účinne podať proti takémuto rozhodnutiu opravný prostriedok. [85] Okrem toho, skôr nepriamo, právo na odôvodnené rozhodnutie taktiež „slúži všeobecnému pravidlu…, ktoré chráni jednotlivca pred svojvôľou tým, že účastníci konania dostali možnosť byť vypočutí, a zaväzuje súd, aby svoje rozhodnutie založil na objektívnych dôvodoch“ [86].

127. V súlade s týmito cieľmi Súdny dvor spresnil, že „rozsah odôvodnenia sa môže meniť v závislosti od povahy rozhodnutia a musí sa posudzovať ako celok a s prihliadnutím na okolnosti prejednávaného prípadu, pričom sa musia zohľadniť procesné záruky, ktoré sa vzťahujú na toto rozhodnutie“ [87].

128. Chápem, že rozhodnutie o zamietnutí povolenia podať opravný prostriedok je aktom, ktorý, v záujme hospodárnosti a efektívnosti konania, môže vec riešiť skôr stručným a štandardizovaným spôsobom. Preto si nemyslím, že musí obsahovať odôvodnenie obsahujúce odkazy na skutkový stav, právny rámec a jednotlivé dôvody opravného prostriedku. Podľa môjho názoru by podľa článku 267 ZFEÚ malo za normálnych okolností postačovať, aby vnútroštátny súd i) výslovne uviedol výnimku CILFIT, na ktorú sa odvoláva, a ii) poskytol stručné vysvetlenie, prečo sa táto

[84] Pozri v tomto zmysle rozsudok zo 6. septembra 2012, Trade Agency (C-619/10, EU:C:2012:531, bod 52).

[85] Pozri v tomto zmysle rozsudok z 23. októbra 2014, flyLAL-Lithuanian Airlines (C-302/13, EU:C:2014:2319, bod 51).

[86] Pozri rozsudok ESĽP, 15. decembra 2022, Rutar a Rutar Marketing d.o.o. v. Slovinsko (CE:ECHR:2022:1215JUD002116420, bod 62). Pozri v tom istom zmysle návrhy, ktoré predniesla generálna advokátka Kokott vo veci Trade Agency (C-619/10, EU:C:2012:247, bod 34 a citovanú judikatúru).

[87] Pozri napríklad rozsudok z 23. októbra 2014, flyLAL-Lithuanian Airlines (C-302/13, EU:C:2014:2319, bod 52).

výnimka považuje za uplatniteľnú.[88] Napríklad ak existuje ustálená judikatúra, samotný odkaz na túto judikatúru by mal za normálnych okolností postačovať, najmä ak účastník konania podrobne nevysvetľuje, prečo by sa súd mal od takejto judikatúry odchýliť.

129. Je zrejmé, že od vnútroštátnych súdov nemožno vyžadovať, aby vyčerpávajúco postupne rozoberali všetky úvahy vyjadrené účastníkom konania, ktorý položil otázku práva Únie.[89] Odôvodnenia týchto súdov totiž môžu byť za určitých okolností tiež implicitné.[90] Tak to môže byť napríklad v prípade, keď je opravný prostriedok účastníka konania neprípustný alebo zjavne nedôvodný,[91] ak sú dôvody uvádzané na odôvodnenie návrhu na začatie prejudiciálneho konania nejasné alebo všeobecné,[92] alebo ak dôvody zamietnutia možno jasne vyvodiť z dôvodov uvedených vo zvyšnej časti rozhodnutia alebo z rozhodnutí súdov nižšieho stupňa.[93]

130. Naproti tomu nemožno vylúčiť, že za určitých osobitných okolností je potrebná vyššia úroveň podrobnosti.[94] Tak to môže byť napríklad v prípade, keď účastník konania zdôraznil existenciu odlišných línií judikatúry v Únii alebo významných rozdielov v rôznych jazykových verziách relevantných ustanovení.

131. V tejto súvislosti je rozhodujúce, či sú odvolatelia schopní pochopiť dôvody, pre ktoré bol zamietnutý ich návrh na začatie prejudiciálneho konania na Súdny dvor, a či súdy, na ktoré sa títo odvolatelia môžu obrátiť, môžu účinne rozhodnúť o ich sťažnostiach. Nemožno však prehliadnuť, že aj keď proti rozhodnutiam súdu posledného stupňa v zásade nemožno podať opravný prostriedok, môžu existovať iné opravné prostriedky, ktoré by prípadne mohli byť použité proti možnému porušeniu článku 267 tretieho odseku ZFEÚ.

132. Na jednej strane, ak sú splnené príslušné podmienky, odvolateľ môže podať na vnútroštátne súdy žalobu o určenie zodpovednosti štátu.[95] Na druhej strane Komisia (alebo iný členský štát) by mohla podať na Súdny dvor žalobu o nesplnenie povinnosti podľa článkov 258 až 260 ZFEÚ proti členskému štátu, ktorý si nesplnil svoju povinnosť.[96]

133. Vzhľadom na vyššie uvedené zastávam názor, že článok 267 ZFEÚ v spojení s článkom 47 druhým odsekom Charty sa má vykladať v tom zmysle, že rozhodnutie súdu posledného stupňa, ktorým sa zamieta žiadosť o povolenie podať opravný prostriedok a ktorým sa ukončuje konanie, aj keď odvolateľ riadne položil otázku týkajúcu sa výkladu práva Únie, je takým súdnym rozhodnutím, ktoré vyžaduje uvedenie dôvodov, pre ktoré sa tento súd domnieval, že nemal povinnosť podať návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ. Rozsah povinnosti odôvodnenia sa môže meniť v závislosti od relevantných okolností.

88 Rovnako návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Bobek vo veci Consorzio (bod 168).

89 Pozri v tomto zmysle rozsudok ESĽP, 30. júna 2022, Rusishvili v. Gruzínsko (CE:ECHR:2022:0630JUD001526913, bod 75).

90 Pozri analogicky rozsudok zo 4. júla 2019, FTI Touristik/EUIPO (C-99/18 P, EU:C:2019:565, bod 17 a citovaná judikatúra).

91 Pozri v tomto zmysle rozsudok ESĽP, 24. apríla 2018, Baydar v. Holandsko (CE:ECHR:2018:0424JUD005538514, body 42 a 43), a rozhodnutie z 20. januára 2005, Astikos Oikodomikos Synetairismos Nea Konstantinoupolis v. Grécko (CE:ECHR:2005:0120DEC003780602).

92 Pozri v tomto zmysle rozsudok ESĽP, 13. februára 2007, John v. Nemecko (CE:ECHR:2007:0213DEC001507303).

93 Pozri v tomto zmysle rozsudky ESĽP, 26. novembra 2013, Krikorian v. Francúzsko (CE:ECHR:2013:1126DEC000645907), z 11. apríla 2019, Harisch v. Nemecko (CE:ECHR:2019:0411JUD005005316, body 37 až 42).

94 Pozri v tomto zmysle rozsudok z 28. júla 2016, Association France Nature Environnement (C-379/15, EU:C:2016:603, bod 52).

95 Pozri najmä rozsudky z 30. septembra 2003, Köbler (C-224/01, EU:C:2003:513, body 51 až 55); z 13. júna 2006, Traghetti del Mediterraneo (C-173/03, EU:C:2006:391, bod 32), a z 28. júla 2016, Tomášová (C-168/15, EU:C:2016:602, body 25 a 36).

96 Pozri rozsudky zo 4. októbra 2018, Komisia/Francúzsko (Zrážková daň z hnuteľného majetku) (C-416/17, EU:C:2018:811), a zo 14. marca 2024, Komisia/Spojené kráľovstvo (Rozsudok Najvyššieho súdu) (C-516/22, EU:C:2024:231).

V. Návrh

134. Na záver navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na prejudiciálnu otázku, ktorú položil Vrhovno sodišče (Najvyšší súd, Slovinsko), takto:

1. Článok 267 tretí odsek ZFEÚ bráni vnútroštátnemu ustanoveniu alebo postupu, podľa ktorého v rámci konania o povolení podať opravný prostriedok vnútroštátny súd rozhodujúci v poslednom stupni nie je povinný preskúmať, či má povinnosť podať návrh na začatie prejudiciálneho konania, ak účastník konania riadne položil skutočnú otázku práva Únie, pričom odôvodnil svoju argumentáciu týkajúcu sa existencie viac než jedného dostatočne hodnoverného výkladu relevantných ustanovení práva Únie a výslovne požiadal vnútroštátny súd, aby podal návrh na začatie prejudiciálneho konania. Vnútroštátnym súdom prináleží vykladať relevantné procesné pravidlá tak, aby tieto pravidlá v čo najväčšej možnej miere zabezpečovali dodržiavanie práva Únie.

2. V súlade s článkom 267 ZFEÚ v spojení s článkom 47 druhým odsekom Charty základných práv Európskej únie platí, že rozhodnutie súdu posledného stupňa, ktorým sa zamieta žiadosť o povolenie podať opravný prostriedok a ktorým sa ukončuje konanie, aj keď odvolateľ riadne položil otázku týkajúcu sa výkladu práva Únie, je takým súdnym rozhodnutím, ktoré vyžaduje uvedenie dôvodov, pre ktoré sa tento súd domnieval, že nemal povinnosť podať návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ. Rozsah povinnosti odôvodnenia sa môže meniť v závislosti od relevantných okolností.